Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 16 ДЕКАБРЬ, 1980 ШУ. ● № 150 (6280). ● Мах 2 кепик.

КПСС ЦК Политбюро, СССР Лакхехьарча Совета Президиуме, СССР Министрий Совете

КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев Инде хилара итогих

КПСС ЦК Политбюрос, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето, 1980 шера 8—11 декабре КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. И. Брежнев официальни доттагIлеи визитаца Инде республике хилара итогашка а хьежа, бIарчлеи биззан къобалбу СССР-ан Инденеи юкъера доттагIлеи вIаши цхьана гIуллакхаш лелаярен отношенеш дегIайоалярап чIоагIъярап тIехьа нох. Л. И. Брежнева бах боах. Инде Премьер-Министраца И. Гандеца а нхьча индийски кулгалхоица а вIаши къамаьлаш деш хьахиннарашта чIоагIа раьза хилар дIахойт.

ЦIенача дег тIарен вIаши дувцар кхетадаш долча хьале хиннача цу визитах хилар Советски Союзан Инденеи юкъера доттагIал дIахо чIоагIдара лаькъа тIа лоархIаме исторически хIама, шиш чIоагIа хIийле машарах, доттагIалах, вIаши цхьана гIуллакхаш лелаярах дола советско-индийски договор а долаш. Визито нердача чулоацамца хьалйизар СССР-ан Инденеи юкъера традиционни доттагIлеи отношенеш, Азеи дерригача дунеи тIеи машари хеерайзлеи чIоагIъяра юкъедихьа холуш дакъа хилар нох.

Деле хиннача митинге къамаьл деш Л. И. Брежнева нийса белгалдаь ма хиллара, «тахан Советски Союзан Инденеи юкъера доттагIлеи отношенеш дегIайоалеш, вай дика гIуланх ду. вай халкъий хIанзалча ноахалашта даь ца Iеш, тIадоагIача ноахалашта а адамлеи машара кхоаченна а».

Л. И. Брежнев Инде волаш кулгаш яздаьча документаша, эттара хьалта цхьанарча советско - индийски деларапе, керда доазонаш хьалелл шиина а мехка халкъий хьал-торо бахьан советско - индийски отношенеш дегIайоалара. Декларапе идеиш положенеш къобалъеш тIаийцай Советски Союзе. Инде, дунии кхыча мехкашка.

Советско - индийски отношенеш къаьгга масал да тайп - тайпара социально-экономически строй йола пачхьалкхенаш машаре яхара принципаш практике чакхъяара. Уж отношенеш дегIаух шиина а мехка халкъий хьашташе вIа, ма дехара, цхьатарра бокъо хиларен вIаши лархIарех. суверенитети чурча гIуланхашта вIаши юкъе ца гIертаки чIоагIа лелара ларда гIа. хIаьта уж кхоалагIча мехкашта дукъала хьожаяь а яц.

ВIаши къамаьлаш деш белгалдир СССР-ан Инденеи юкъе экономически, торгови, Iилма - технически, культурни дакъе вIаши цхьана гIуллакхаш лелаеча дикиа прогресс йолга, из дегIаух планови йIахьхача хаинен йола лаьпа лара тIа. лоархIаме дакъа юкъехуххь шиина а мехка хьалхашка латта халкъбоахама декхараш кхоачашдеча. Визит йолаш оттаьча соглашенеша керда низ лургба шарна юкъера вIаши цхьана леладу гIуллакхаш кхы а айдагIа долаш дегIадалалара.

Л. И. Брежнев Инде волаш цIаьхха а йиза бакъйир Малхбоалеи халкъашна доттагIали вIаши цхьана гIуллакхаш лелара тIехьаа империализмана, неоколониализмана, расизмана духьалара, къам шиш лоIамагIеи кортамукъеи хилара тIехьа нар лоаттабеча къовсаме уж хьаллапара ленински арахьара политика.

Советски Союзан Инден дIакхайкадир адамленна хьалхашка латта лоархIамегIара декхар машар чIоагIбар, керда дунеи тIом па хилийтар хиларах шоаш чIоагIагIа тешилга Империалистически гIозарий бехкагIа дунеи тIара хьал чоалхаме дерзари кхохиама керда кхуврчаш хьахилара белгалдеш цар хьанхайкадир дунеи халкъашта юкъера кхохкам кIаьдбалар ца дохаларен из кIоаргдарах тIехьа. из процесс социалургIоацаш а массане юкъера а хьисап долаш хIилайтара тIехьа шоаш йилар.

Л. И. Брежнева И. Гандеи бакъдир лоархIамеча дунеи халкъашта юкъерча проблемай хьакъехьа Советски Союзан Индии юкъара а вIаши тара я позицеш йолаш хилар. Цар хьанхайкадир машара духьала бараш кхохкам кIаьдбара процесс йохье, герзашца кийчлуга сихдара керда раунд халкъашка дIайолаяйта, дунеи тIа хьахина тIема низаш цхьатарра хилар шоашта пайданегIа хургдолаш дохаде, тIема къовсамий кхуврчаш алсамдаха гIертилга юхатохана даргдоацилга.

ВIаши къамаьлаш деш шиина а оагIово хьанхайкадир, эттара хьалхара лоархIам бола декхар герзашца кийчлуга сихдар сопацелга хилар, эттара хьалха ядерни герзашца кийчлуга а соцадеш, хIаьта ну де лерхIарашка кхачара шоаех тийша келдар де шоаш кийча хилар. Бакъдир машаре дахара принципаш практически массанахьа а лелаяр бокиха лоархIам болаш долга. Азе а дерригача дунеи тIа а къоастанза йола проблемаш алхха машара средствашца къоастар йиш йолаш а къоаства езаш а йолга.

Инде ше даьча къамаьлашка Л. И. Брежнева анализ йир хIанз дунеи тIа латтача хьала белгалоний, дIайовзийтар дунеи халкъашта юкъерча Вахара лоархIамеча проблемаех йола советски позици. Цу регионa мехкашта, Советски Союза, США, кхыча малхбузеи державашта, Китайна, Японена, из гIуланх шеашта хьаштдолга хьайтача ерригача пачхьалкхенашта юкъе барт бара ларда Iа Персидски залива районе машари хеерамален Iалашгьара низкъех цо хьалханька керда лоархIаме предложенеш хьошт доалаш къобалъеш тIаийцай дукхача мехкий халкъаша. Советски Союза цу предложенеша белгарбу вай планете ишшам хилара эттара кхерамегIоттарех пай йолча цу районе чIоагIа машар оттабара бакъахьа а, нийса а, хила йиш йолга а низкъ.

Хан - ханнахьара политически контакташ шиина а мехка кулгалхоша вIаши ю доттагIлеи визиташ Советски Союзан Инденеи юкъерча отношенеех дIакъестийш йовлаеи лоархIамеи дакъа а хиннаи дIаттай, хIаьста лоархIам болаш да пачхьалкхенашта мелла латтарца вIашэхIбеттабалари цаьна юкъе гIуланхаш хилари. Цар торо лу Советски Союзан Инденеи юкъерча отношеней итогаш е а уж дегIаикхара керда мулаш белгалле а. кIоаргду уж вIаши дувцачох кхетилгеи вIаши цхьана леладу гIуллакхаш.

КПСС ЦК Политбюрос, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето Л. И. Брежнева Инде яьча визита итогий бокъха мах а беш, лерий! Деле хиллча вIашагIкхетараш массане а юкъара машар IалашIбара лоаттабеча къовсама юкъедихьа лоархIаме дакъа долга.

Кулгалдеча партийни советски органаша правительствашеи индийски халкъашдег тIара баркал ях нов. Л. И. Брежнев Инде бIайхача безамца а дег тIара а тIаэцарах.

КПСС-ан Советски правительствон дIахьош йола ленински арахьара политика берригаш а раьза а болаш хьаллоацача советски халкъо чIоагIа къобалдеш тIаийцар Деле хиннача переговорех хьахиннараш. Цу политикана карагIдьинарашеи толамашеи советски наьха дегаш уравттаду коммунизм хьаьэча нерда хIамаш каравIдуйлара.

КПСС Центральни Комитете, СССР Министрий Совете, ВЦСПС-е, ВЛКСМ ЦК

КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК-ас совам тIаийцаб «1980/81 шера Iаи заманахьа доахан дика Iавгаро дахар, хьайбай продукташ дукхагIа яхари эзари духьа хьайбай боахама болхлой Ерригсоюзни социалистически яхь йоаржаяра хьагIехьа».

Социм тIа белгалдоаххь, КПСС XXVI съезда сийна тIайийца социалистически декхараш кхоачашдара колхозхоша, совхозий болхлоша, юрта боахама беррига болхлоша чIоагIа хьинар айденна къахьегаш хилар. Колхозийи совхозийи, предприятей а организацей а дукхача коллективаша, производстве хьалхалаттарашеи новаторашеи инициатива кхайкаьй 1980/81 шера Iаи замалахьа шура, дулх, кхьйола хьайбай продукташ дукхагIа яхари эзари духьа хьайбай боахама болхлой Ерригсоюзни социалистически яхь йоарие дьяна доккагIдола декхараш тIаийцача а хьайбай боахама болхлой Ерригсоюзни социалистически яхь йоарие дьяна предложенеш ... колхозий, совхозий, отделеней, хьайбаш лелалеча бригадай, фермай хьалха латтача коллективай инициатива.

Хьалхалаттарий инициатива ма могга хьаллаца, доахан дика Iангара дахар духьа лелаю колхозой, совхозий болхлой, фермайн бригадай, колхозий, совхозий, боахамий юкъарчен кхычен юртбоахама предприятей организацейи коллективай а хIаьта ниттта районий, округий, областий, край, автономни союзни республикай а Ерригсоюзни социалистически яхь шерра йоаржаяра беш бола организаторски массово-политически болх чIоагIбе. фермай продуктивность дIахо лакхъяра, дулх, шура, кхьйола продукташ дукхагIа яхара, доахьарех пайда дикагIа хIара. доахний ков тIара овтIдаарашеи цхьанкха а тIера ма доаллийтам леладелга Iалашдара. пачхьалкхенга хьайбай продукташ йохкар духьа тIайийца планаш социалистически декхарашин кхоачашеи тIехкхоачашдара тIеравааь хьайбаш леладерий творчески инициатива дегIаехувла эаш я союзни республикай Компартей ЦК-аш, парте крайкомаш, обкомаш, окружкомаш, горкомаш, райкомаш, СССР Министерствашеи ведомствашеи, союзни автономни республикай Министрий Советаш, халкъа депутатий краевой, областной, городской, районни, юртий, поселкай Советий исполкомаш, колхозийи совхозийи партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш.

Производства еррига участникашка яхьа низ хадланза лаьнбе. социалистически яхь вIашгIехьъяннкхара дакъера юрта боахама специалистий, инженерно - технически болхлой лоархIам айбе, пачхьалкхен планаш социалистически декхараш кхоачашдара хьалхара чIоагIгIа бехкетохам хетаргбола уйла юртарча хIара къахьегамхочо дег чу йоассе эз Массово профессеш йола кадраш, къаьстта а хьайбаш лелалераш кийчбарал цар говзал

(Чаккхе 2-гIча оагIо тIа).

ИттлагIча пятилетка план хаьнал хьалха кхоачаш а еш, КПСС XXVI съезда сийленца накъбабехара шерра социалистически яхь йоаржалчеча В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкадьтта чакхдоахача завода технологашка боккха къахьегама толам баьккхаб. Ханал цхьа бутт хьалха кхоачашъяьй цар мехкадьтта продукци арахецарен из маьхала якхарен пхе шера плая. Цу юхебисача цхьан бетта пачхьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа арахецаргья миллионаш сомий маьха товараш продукци.

Уж къахьегама толамаш доахача яьржача социалистически яхье хадданза хьалхий латташ хьеннай Г. С. Штейнгарт керто латтала АВТ-1 яхача установка коллектив. Цо кхы а хьалха кхоачашъяьй пхе шера плая. Белгалбаьнна дика къахьегаш ба цу установке оператор Т. М. Роговская, йоккхагIйола оператор Т. А. Гупалова, кхыбараш.

СУРТА ТIА: установка начальник Г. Штейнгарт, оператор Т. Роговская, йоккхагIйола оператор Т. Гупалова.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ГIИШЛОНХОЙ ТОЛАМ

ИттлагIча пятилетка тIехьарча шерен бIаьрчача пятилеткан планаш толамца кхочешаш тIехкхоачашш яра шерра социалистически яхь йоаржаьяча республикерча гIишлошъеча организацеша пачхьалкхен капитальни вложенеш керсрзаарен производственни гIуланкхашта йола керттера фондаш болх бе йоллалийтарен пятилетка контрольни заданеш ханал хьалха кхоачашъяьй.

Пятилетка планагIа лаьрхIаяул совгIа ер шу чакхдаллалехье кереерзергья 120 миллион совгIа сома маьха капитальни вложенеш, болх бе йолаййлийтаргья 70 миллион сом мах бола керттера фондаш.

Пятилетка шерашка республике хьалдаьд 900 эзар гаргге квадратни метр йола нана мукьбаке цIенош, 35,6 эзар моттиг йола юкъерча дешара школаш, 1140 менгий дIаоттабе моттиг йола больницаш, 5490 сег цхьан дийнахьа тIаэца йиш йола поликлиникаш.

Эксплуатаце дIа а ения болх бе йоллалийтай «Красный молот», медицински инструментий заводашкара, эшшкабетона конструкцеш кьееча заводера керда мощносташ. Вай мехкадьтта чакхдоахача заводашка болх бе йоллеенна бешха-дика установкаш, царех а ЛЧ-35, Г-39/40, ВТ-6, ЭЛОУ-АВТ, кхыяреш.

ИттлагIча пятилетка шерашка болх бе йоллеенна Грозненски шурий завод, кога гIирс бу фабрика, быта ЦIа, керда драмтеатр, «Юбилейный» кинотеатр, йоккха редакционно-издательски комплекс, мехкадьттан газн лоаттаеш уж дIаухийтеш йола Iалаьмате йоккхий объекташ, олимпийски объект — Къовзеи Iам тIера база, Аргунера облицовочни плитай база, тайп-тайпара лаьттан тIехкаьерен лаьттан кIаьхарен коммуникацеш, вай сахаре бокхе лоархIам болеш йола кхы цхьайола объекташ.

ПятилеткагIа Iалаьмате духха балкаш дьвд юртбоахама производства материальни база чIоагIъяра а. Колхозашеи совхозашеи хьал а дь болх бе йоллалийтай цхьайола йоккхий хьайбай комплексаш, кхо тIорча оалеезарий объекташ, доахьар кийчду объекташ, доахан, из, хьакхари чуоаттадаре йола помещенеш, йоккхий гидротехнически сооружений бIарча комплекс, хиш дехка каналаш, кийчдеед хиш дехкаш дола духха лаьтташ.

Социалистически яхье хьаьле а латташ хьайоаттарех а Нохч-ГIалгIай гIишлошъеча управлене, «Грознефтехимремстрой», «Чечингтэзстрой» трестий, № 7 йолча треста, «Каозтремонтаж», «Центроэлектромонтаж» трестий монтажни управленей коллективаш.

Укх деношка гIишлош хьальеча тIаргIертта къаесам лоаттабеш ба гIишлонхой пусковой мощносташ, мела чубаха цIенош, школаш, доше дола ба Бозцеча берий учреждениш, социальбыта кхьйола объекташ ший кийчаьча эксплуатаце дIаялара.

К. САЛТАХАНОВ.
КПСС Нохч-ГIалгIай обкома гIишлон отдела заведующий.

КЕРДАЧА КОТАЛОНАШКА

XXVI съездага йола КПСС ЦК проект ювцаш

ЛОАРХIАМЕ ДЕКХАРАШ ХЬАЛХАШКА УВТТАДУ

Укх деношка делкъийга саьлоIача хана «Грозэнерго» шоллагIча теплоэлектроцентрала ЦIеча уголоке вIашагIкхийтар болхлой, инженерно - технически болхлой, гIуланхера нах. Укхаза хилар КПСС XXVI съездага йола проект ювцаш йола митинг.

— Энергетик хиларах тарра. са уйла а безам а тIадодаш дир цу лоархIамеча документа тIара муIгIараш: «Электроэнергетике 1985 шера йоаннхаш йола электроэнерги 1550 — 1600 миллиард киловатт - сахьата дIанхоачайойла. сихса хьалйойла йовхала электростанцеш, къахьегама овсарле лакхйойла 18—20 процент». — аьлар ше къамаьл деш электромонтера Семыкин Леонида.

Митинге къамаьлаш даьча ТЭЦ-2 комсомола комитета секретара, машиниста Темирсултанов Ахьмада, котельни цеха слесара Костюченко Павела, кхычар йоахар, из лоархIаме партийни документ дерригача халвъо дувцилга дIадоладеннад къахьегама хьинар айденнача хьалашка.

ТЭЦ-2 энергетикаша чура торонаш тахка а техникаш чIоагIа уйла тIайохийт доагора-энергетически ресурсаш кхоара, цхьа киловатт-сахьат электроэнерги йоаккхача дIадохийта условни довгор кIезигдара долча дешашта. Цхьайола организационно - технически мероприятеш чакхъяхарах ер шу доладелча дена ТЭЦ-2 энергетикаша кхоьйй цхьа эзар тонн условни доагор, цхьа миллион 400 эзари киловатт - сахьат электроэнерги.

«ТЭЦ-2» коллективо чIоагIа уйла тIаьхийта Iомаеш я КПСС XXVI съездага йола КПСС ЦК проект.

Х. СУРУДЖАНЦ,
«Грозэнерго» оператор.

ДИНАЧА ГIУЛАКХАШЦА ЖОП ЛУ

Московски «Котлоочистка» яхача завода чуйоагIача Грозненски филиала ерригача участкашка, подразделенешка агитаторашта, политинформатораша болхлоша ешаш а Iомаеш а я КПСС XXVI съездага йола КПСС ЦК проект. Цу лоархIамерча документа жоп а луш, хьинар айденна къахьег тха филиала коллективо. Цо доша деннад иттлагIча пятилетка тIехьарча шера задани ГОЭЛРО ленински плана 60 шу дузача цIейгеи энергетика денеи кхачалехьа кхоачашъе. Уж декхараш тIехкхоачашдеш из хIанз.

Ф. ИВАНОВ,
«Грозэнерго» РЭУ ТЭЦ-2 болхло.

МАССАВА РАЬЗА ВА

Укх деношка парте XXVI съездага йола «1981—1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегIаяра кертера лостамаш» яха КПСС ЦК проект ювцаш собрани хилар ГI. Ахриева цIерагIча назрановски «Электроинструмент» завода коллективе. Дувца оттадьча дешах доклад йир завода партбюро секретара заместителa Гагиев Бахьаудина. Советски наьха вахарах долча цу документа лоархIам а шоашта хьалхашка латта декхараш а дувцаш доклад чаккхьаьлча из документ могаеш собрание къамаьлаш дир инструментальни цеха начальника Б. М. Бекова, литейно - прессови цеха прессовщика Царвеи Махьмада, ремонтно - механически цеха начальника Бакаев Махьмад-Сале, завкома председателa Л. В. Орлова, кхычар.

Собрани чаккхйоалаш из лоархIаме документ тIаэцаши уж материалаш Iомаяра, парпа ювцаш пхьайтталагIча пятилетке а 1990 шерага кхачалца а завод дегIаяра план оттаяра, тIадоагIача шера 10 январага завода «болхлоша, инженерно - технически болхахоша шо-шоай творчески планаш тIаэцара йола комиссеи вIашагIйоллаши бола соцам массане къобалбеш тIаийцар гулбенарашка.

М. ЯНДИЕВ,
ВЛКСМ заводской комитета секретарь.

XXII Грозненски городской партийни конференци

Укх шера 13 декабре хилар XXII Грозненски городской партийни конференци. КПСС горкома отчетни доклад йир горкоме хьалхарча секретара Н. К. Семенова. Ревизионни комиссе отчетни доклад йир цуи председателa М. П. Вуева.

Конференце хержар КПСС городской комитета состав а городской партийни организаце ревизионни комисси а.

Конференце балза юкъе дакъа а лаьцар къамаьл а дир КПСС ЦК членаллa кандидата, парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара А. В. Власова.

Конференцех йола отчет кепатох газета шоллагIча оагIо тIа.

КПСС горкома нердача состава организационни пленум хилар. Парте горкома хьалхарча секретаралла хержа **Н. Н. Семенов**, шоллагIча секретаралла — **Ю. Х. Героев**, секретаралла — **Л. П. Белоглазова**.

КПСС горкома бюро членалла хержаб **Л. П. Белоглазова, Ю. Х. Героев, Л. С. Дроздов, В. В. Капустинов, В. А. Куценко, М. А. Мамаев, А. Г. Мовмыге, А. А. Онищенко, Н. И. Семенов, Ю. Б. Склокин, В. М. Шамардин.**

КПСС горкома отделий заведующеш чIоагIбьь организационни — **Ю. Б. Склокин**; пропаганда агитацен — **А. В. Беляков**; промышленно-транспортни — **В. С. Носенко**; гIишлошъярен городской боахамен — **Н. И. Алмазов**; административни торгово-финансови органий — **Н. Н. Баранов**; юкъарча отдела — **Б. П. Коновалов.**

КПСС горкомерча партийни комиссе председателалла чIоагIiйнав **В. М. Лавриненко.**

Грозненски городской партийни организаце ревизионни комиссе нердача состава хьалхаре заседани хиннай. Ревкомиссе председателалла хержав **С. М. Магомадов.**

XXII ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕ ХЕРЖА КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА ЧЛЕНАШ

Акиненко С. И.
Алмазов Н. И.
Ананченко В. И.
Арутюнян А. И.
Байнурадов М. З.
Баранов Н. Н.
Басина Э. Д.
Батаев С. С.
Бесстрашный А. М.
Бейгул В. И.
Белоглазова Л. П.
Беляков А. В.
Бунин В. К.
Быстриченко П. В.
Василенко Б. И.
Верещагина О. В.
Висаитов М. В.
Героев Ю. Х.
Гойгов Р. А.-Г.
Гончаров А. В.
Горбева А. В.
Громов П. Н.
Гудько Н. А.
Дагаев В. В.
Дейнекин А. М.
Денисенко Н. Е.
Добраев С. А.
Дроздов Л. С.
Екимова Р. Ф.
Елфимова О. А.
Емельянов В. Н.
Зайчиковский В. П.
Зайцев А. Н.
Иваько А. Д.
Ильягуев Д. А.
Казова Ю. Н.
Капустинов В. В.
Касьянов Г. Е.
Кащеев П. Г.
Кизилова Л. Н.
Климанов А. Н.
Климова Л. П.
Кодзоев М. А.
Коновалов Б. П.
Коркощенко Л. М.
Кравченко В. М.
Кузнецов Ю. В.
Куценко В. А.
Лавриненко В. М.
Лычко А. В.
Луганский А. И.
Мадагов Д. М.
Майсигов С. М.-С.
Мамаев М. А.
Масленников Г. А.
Мкртичан А. А.
Мовмыга А. Г.
Морозов А. В.
Мухортова А. Н.
Надиров Е. А.
Носенко В. С.
Онищенко А. А.
Перминова В. Е.
Петренко О. М.
Плиев В. А.
Погибель Г. М.
Прийман А. М.
Прокопов Г. А.
Саламатин М. В.
Сапралиева Л. А.
Селиверстов А. В.
Семенов Н. Н.
Склокин Ю. Б.
Снегирь В. П.
Спорыхина В. М.
Сухова В. С.
Тарасов Д. К.
Ткач Н. Д.
Тумсоев Е. В.
Турапин В. С.
Турналов А.
Тучаев З. Д.
Тюлькин Н. Д.
Фефелова Т. К.
Чабанов А. В.
Чапанова Х. Х.
Черевиченко Н. С.
Черникова М. Ф.
Шамардин В. М.
Шутов Н. К.
Щербина Н. А.

XXII ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕ ХЕРЖА КПСС ГРОЗНЕНСКИ ГОРКОМА ЧЛЕНАЛЛА КАНДИДАТАШ

Бекичев Н. Д.
Боршаков Х. М.
Варелис А. Н.
Верзун Т. Н.
Вихлянцев Н. Н.
Волошин Ф. А.
Воронович И. Н.
Дахкильгов Т. Д.
Двсгубская Л. С.
Загаев Х. А.
Коронина Л. Е.
Кравецкой П. Н.
Лисоколенко В. П.
Литвиненко А. М.
Мугадаев М. А.-М.
Несухинова В. С.
Недельцова Л. Л.
Пахлов Е. П.
Пучков Е. Н.
Рогач Т. В.
Салимов М.-С. А.
Сальникова М. И.
Сивак А. Н.
Тамерсултанов А. У.
Хачатурова Р. Н.
Чадаев А. Д.
Чапаев В. М.
Челюканов Т. В.
Шелухин А. З.
Шерипов С. З.
Шуклинов П. Я.

XXII ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕ ХЕРЖА ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ ПАРТИЙНИ ОРГАНИЗАЦЕ РЕВИЗИОННИ КОМИССЕ ЧЛЕНАШ

Андреева Г. А.
Вуев М. П.
Данилов Г. Д.
Денисенко В. К.
Еремина Н. С.
Магомадов С. М.
Магомаев С. Д.
Михайлова А. Н.
Световская Р. Н.
Труфанова З. И.
Чешенко А. В.
Читрина Р. Н.
Чаи З. А.

Нов. Л. А. КУЗНЕЦОВАНА НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиуме

УКАЗ

Дукхача шерашка КПСС Нохч-ГIалгIай обкома аппарате беркате болх барахи яьча дийнахьа дена шовзткъе итт шу дизарца дувзаденнеи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республике Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла нов. Кузнецова Лидия Андреевнана — КПСС обкома юкъарча отдела сектора заведующена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.
Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИН.

г. Грозный,
1980 шу 10 декабрь.

ПАРТИЙНИ КОНФЕРЕНЦЕШ

КУЛГАЛХОЙ БЕХКТОКХАМ КХЫ А АЙБЕЛГА ХЬАДИЙХАР

ДӀадахача шоатта дийнахьа В. И. Ленина цӀерагӀча культура Двореце шоай XXII отчетно-хоржамий конференци чакхъякха вӀашагӀкхийтабар Нохч-ГӀалгӀайчен столица — Грозне коммунисташ. Цига цар хьадда дийцар дӀадахача шин шера а ерригача пятилетка а декхараш кхоачашдеча шоашта дуденачох, даьза дисачох, хӀаьта дӀахо йодача хана кхы а бӀубеннагӀа дӀахьалхашка ахара дикагӀдола наькъаш белгалдаьхар.

1975 шераца нийсбича промышленни продукце боарам 14.9 процент лакхбеннаб, дӀадахача шере а кхаьчад къахьегама оасарле лакхъяра даькъе пятилетка чакхйоалаш хила безача хьокхамга, предприятешта 1 миллиард сом гаргга пайда хиннаб. Города промышленносто валах продукци яккхара пхе шера задани 13 ноябре кхоачашъяьй, контрольни цифрел совгӀа арахеца лерхӀа продукци 200 миллион сомаш дӀакхоачам я.

Городе хӀана ац продукци маькальяккхара задани кхоачашъеш йоаца предприятеш, массехказза кӀезигьеннай валах продукци яккхара, къахьегама оасарле лакхъяра, пайда баккхара, продукцеа дӀадодар чухьнаьдаккхара заданеш кхоачашъеш йоаца къахьегама коллективаш, договорагӀа продукцеа поставкаш елга тоаденнад. ХӀанз арахецача продукцех 40 процентага дӀанховчаш яр тӀехдика я.

Экономика дегӀайоалдеча карагӀдаьнар эггара хьалха дувза доагӀа парте горкомо боахама партийни кулгалдара балха стили методаши даим эртайоахаш товеш хиларца. ИттлагӀча пятилетке город социально-экономически дегӀайоалаяра планаш уттае йолаелар. промышленни гӀишлошъечен предприятей балха хӀара декадагӀа тӀахьожам лоаттабелга юкъедоаладир. производствен капитальни гӀишлошъярен шера а пхе шера а планий гадоаккхилга дӀадоладаьд парте горкома отраслеви отделаша. Парте горкома вӀашагӀ а елла болх беш я директорийн Ӏилма-технически прогресса гӀо дара йолен советаш, хьалхалаттача опыта школа.

Экономика дегӀайоалдеча организаторски политически болх беча карагӀдаьнар къаьгга хьагойташ санна промышленноста, транспорта, бувзама предприятей, наха гӀулакх лоаттадеча сфера организацей балха кхъе долла кхоачамбоацараш а хоадамболлаш хьагучдаьхар конференце доклад яьча парте горкома хьалхарча секретара **Н. И. Семенова** а циге къамаьлаш даьча кхыча делегаташа а. Харц хургдац, царех дукхагӀчар эггара иракӀа дийцар город социально-культурно дегӀайоалаярца, наьха хьашташ дикагӀа кхоачашдерца дувзаденна декхараш дар аьлча, хӀаьта из дерригаа цар дувзар гӀишлои объекташ хьалъяра гӀулакхаца.

Укх тӀехьарча шера дукха дика хувцамаш хиннад гӀишлошъяра производстве. Подрядни управленейн трестийн керттера фондаш дикка алсам а йоалаш. 100 миллион сомага дӀакхаьчай, вӀашагӀхетта аьшкабетон арахецилга лакхденнад 1,7-зза. Пхе шера дӀаяхийтай 822 миллион сом капвложенеш, болх бе йолаллийта керттера фондаш 670 миллион сома маьха я, вешта аьлча, нийслагӀча пятилеткечул 1,5-зза дукхагӀа. Цу юкъа «Грознефтеоргсинтез» объединене хьалъяьй йоккха йиь установка, «Красный молот» заводе фонтанни арматура цехий блок, стройиндустре керда мощностиш, соцкультбыта объекташ, 550 эзар квадратни метр хургйола нах чубаха цӀенош. ГӀишлошъеча хӀара шера 5 процент лакхлуш хиннай къахьегама оасарле.

ХӀаьта карагӀдаьнар декхарашцен аппаратцен вӀаши дистача гуш да, гӀишлои организацешкара, цар коммунисташкара вай доагӀар кхы а цӀенхаштагӀа хьадеха дезилга. Заказчикашта йола гӀишлои-монтажни балхаш дара пхе шера план 93 проценти отчетни юкъа 83 проценти мара кхоачашъяьяд.

Конференце дукха дийцар больницаш, школаш, кхыйола соцкультбыта учреждениш гӀишлошъераша хаинахьа хьалъяь на яхар бахьан долаш наьха хьашташ кхоачашделга юкадетт, яхаш. Из бахьан долаш дешар лерттӀа вӀаштӀехьдаккха, цамогаш хиннача сага доагӀа гӀулакх де, нах бахача кхетама болх бе, царна эша дукха кхыдола гӀулакхаш лоаттаде йиш йоанаш дус.

30 участке вахача итт эзар сага кхетама болх бара цхьа учреждени мара яц — № 53 йола юкъера школа, аьлар парте Октябрьски райкома шоллагӀча секретара **Л. П. Кизиловс.** ТӀаккха цох минита лоархӀаргья идеологически балха центр, нагахьа санна укхаза хӀара дийнахьа 300 бер коридорашка дешар дӀахьош хилча. Цу школана кхы а классаш хьатӀаяра 1974 шера лард йолла кӀоагбьннхабар. Цу хана дена гӀишлошъераш кхы бӀаргабайнабац укхаза.

Цхьа шу гаргга ха-я № 2 йолча роддома капитальни ремонт еш латта, бисар пхьан-шин кӀира белла мара болх беце а, гӀишлошъераш кхычахьа дӀабахаб.

Объект эксплуатаце дӀа а енна уж дӀабаха дукха халалехьа дукха гӀалаташ, даьза дисараш гучадувлаш хилар цар балха практике массазара гӀулакх хинна дӀаоттад. УнахцӀенон, просвещене учреждениш хьалъяран царна капитальни ремонт яран городе цаӀ йола координационни центр хьайнча бакъахьа хет сона, аьлар нов. Кизиловас.

Горисполкомагара пурам доацаш, ГАИ болхлошца дага ца боалаш дукхханахьара наькъаш аькха лоаттадарах гӀишлошъерех чӀоагӀа бехк боаккхаш къамаьл дир ПАП-1 слесара, партийни организаце секретара **С. Н. Магомадова.** ХӀаьта А. Шерипова цӀерагӀча ГНПЗ юхера тӀий деха чудахад. Шоай балансе из доллаше а хӀанзалца хьа цхьаккха хӀама ца деш Ӏеш ба «Грознефтеоргсинтез» объединене кулгалхой. Ишта кӀезига моттигаш хилац объект хьалъяь баьлча шоаш докадаь гонахьара наькъаш ца тоадеш гӀишлошъераш дӀаухаш. Цу дерригне в транспорт ханал хьалха йохаю, цунна дӀа-юха лелара чӀоагӀа повкъарленаш ю. ХӀаьта керттердар да из дерригаа наха чӀоагӀа Ӏаткъаш хилар.

Торговле, быта, наха гӀулакх деча кхыча сферай болх тоабанза, культура лакхъяла, кхоачамбоацараш дӀадаханза дардоацийгах ше дийца яьлча кердача быта цӀен чурча лоастама делегатий теркам тӀаззар «Гастроном» торга йоккхагӀйолча продавеца **Р. Г. Ахкуевас.**

Из ЦӀа болх бе доладенна тоъал ха яле я, быта болхлоша де доагӀар дьвдац из лерттӀача хьале хилийтара. Помещене чу цхьаккха вывеска яц, дом тӀабижаб, зал кийтъяц, деча гӀулакхий ассортимент къе я, кхыдола кхоачамбоацараш да.

ИттлагӀча пятилетке дукхача дикача боламий инициатораш хинпаб кагирхой, — аьлар ВЛКСМ Грозненски горкома хьалхарча секретара **А. Г. Мовмыгос.** Боахами культурен хьалъеча цар юкъехьу дакъа тӀа-тӀа лакхлуш хиларга хьежжа салеӀара доагӀаш дола хьалаш хилийтанза а дардац кагирхошта. Городе кӀезига яц тайп-тайпара оралшаш учрежденеш, хӀаьта царех а дукхагӀъяраш комсомоло ший влияни еш яц. Из эггара хьалха ала доагӀа «Грознефть» объединене, ЧИУС ВЛКСМ комитетех.

Городе цхьаь цаӀ кагирхой кафе хьальяц, хӀаьта барера гӀулакх къоначарна эстетически, нравственни кхетам балара а доаааш керттерча дакъе дукхагӀа корта бохабу магараш дохкара тӀадерзадь да.

— КПСС XXVI съезда декха ма доагӀара накъадахара аьркача социалистически яхьа юкъе а даха. «Ханал хьалха хьалъергья — ханал хьалха карасрэоергья» яха ростовчаний болам республике эггара хьалха хьал а лаьца дӀаболабаьча Нохч-ГӀалгӀай гӀишлошъяра управлене эха СМУ-7 коллективо генеральни подрядагӀа йола пхе шера план карарча шера 22 октябре кхоачашъярах рапорт деннад, — аьлар цу СМУ-7 торкретчика **Л. В. Магомадова.**

Укх деношка чӀоагӀа дегаш айденна болаш хьаит долаши дуви шоай коллективашка гӀишлошъерана «1981 — 1985 шерашка а 1990 шерага кхаччалца а СССР экономически социальни дегӀайоалдара керттера лостамаш». Цу гӀулакхо декхарийла ду болх тоабара йолча торонашка кхы а дикагӀа хьаяа, уж хьагучаяха. Тха СМУ санна ишта ЧИУС кхыча подразделенешка а хӀанз дукха моттигаш хул къахьегамен производствен дисциплина телхаеш, шоай балха декхар тешпаме кхочнаш ца деш, къахьегам лерттӀа вӀаштӀехьа ца боаккхаш, объекташка хан-ханнахьа материалаш ца лоаттаеш. КӀезига кхоачамбоацараш дац социалистически яхь вӀаштӀехьйоахача, лерттӀа йоаржац хьалха-латта опыт. Алхха 11 бетта 2800 тонн цемент хьа ца кхоачаш дисад тха. ПАП-5 хан-ханнахьа автотранспорт хьа ца ахийтар бахьан долаш 80 эзар сагасахьат доадаьд. Иштта чӀоагӀа хало оа гӀум, жагӀа кхоачам болаш лоатта ца барцен хӀаьта хьахецаш бар дика ца хиларцен дувзаденна.

Ваха нах цӀеношца Ӏалашбара Х пятилетка дикка балхаш даьдале а, цу даьъе вай деш дар эттача хьалага хьежаш гаьнна кхоачам болаш дац, белгалдаьккхар горисполкома председателя **В. М. Шамардина.** Цудухьа 18 — 20 шера шоай аргӀанга хьежа безаш хул цхьабола дезалаш. Больницашкара моттигаш хила езачарех ахаш мара яц. Из бахьан долаш геттара хала цамогаш бола нах цкъаза моттиг мукъаяларга бетта хьежа безача эттаб. Дукха халонаш оз бахача наха промышленни а продовольственни а товараш кхоачам боллаш лоатта ца дар бахьан долаш. ХӀаьта кулга цӀева боацача наха цох пайда а йӀбеш, цу товарий дефицит хьаярца гӀулакх кхы а чоалханеча хьале доакх. спекуляци йоаржаю.

Городе бахача наха уж а кхыдола а гӀулакхаш лоаттадеча дола кхоачамбоацараш горисполком дика гуш йолга хьахьекхар нов. Шамардина.

Баькъда, уж дӀадахара боаггӀача тайпара къовсам ца лоаттабарахи, хьинар ца гойтарахи, лакхе латтача организацешкара доал дӀадоах яхаш, бехказа бувла гӀертарахи конференце цӀенхаштта критика йир горисполкома а цун отделий а кулгалхошта.

Бокхха ба хьалде дола а даь йисте ца доахаш дисача балхий боарам. 1980 шу чакхдоалаш шера яьча капвложенейн планаца нийсбича 69 процент хургба из. ГӀишлои балхашка доагӀачул тӀех дӀадахийтад 10 миллион сом. Подрядни балхаш кхоачашдеш йоаца гӀишлои-монтажни организацеш 38 процент я, хӀаьта къахьегама оасарле лакхъяра задани кхоачаш ца ераш кхы а тӀанхийттай. Даим яхар санна шоай планех лоархӀая ЧИУС СМУ-4 (начальник нов. Штоида, парторганизаце секретарь нов. Демильханов), СМУ-8 (ни. Кодзоев, Убиев), «Чечингсельстрой» треста ПМК-101 (хинца начальник нов. Белолипский, парторганизаце секретарь нов. Иванченко), торговле министерства СМУ (ни. Луков, Черкасов), «Ставропольпромвентиляция» монтажни управлени (ни. Демин, Дорошенко). Дукхача управленеша дикка лохбаьб гӀишлои-монтажни балхий боарам.

ЧИУС карарча пятилетке керттера производственни фондаш 10 миллион сом алсамъяьннай, хӀаьта шоай низаца даь балхаш 3 миллион мара тӀанхийттадац, е вешта аьлча, итт шера цхьа гӀа дӀахьалхашкахьа баькхабец из. Цу тайпара хьал эттад цхьайолча кхыча управленешкен трестащкен. Из ишта нийслу республика директивни организацешкарен шоай министерствашкарен шоай низага хьежжа йоаца заданеш яха царна карагӀдоаландаь. Цу даькъе эггара хьалха бехктохкеме ба управленейн трестийн управляющеш Э. Э. Исмаилов, У. А. Арсанукаев, М. М. Мугадаев, цар партийни организацеш.

Иждивенчески дог-уйла йолча кулгалхоша чӀоагӀа хьаллаьцад лакхе латтача ерригача организацешкара шоай болхлошта квартираш, берий бешамашкара моттигаш ехаш къахьегаш ухийтилга. ХӀаьта гӀишлошъеча шоай дакъа юкъедахьара цар еш цхьаккха сагото яц. Цу тайпарча позице тӀа шоай бараш латташ хилара мукӀорал а даь, уж цӀенхаштта юхатоха беза аьннача докладчика аьхар хьаллаьцар «Чечингтрикотажбыт» объединене вязальщицас **Б. С. Насухановат.**

Ледара латт жилищно-гражданска гӀишлош ярга дӀаухийтача рузкъала концентраци егга, объекташ миччча тайпара яьха а силагӀа хьалъяь йоахилеен уж эксплуатаце дӀателтеен балха практикацара дӀадаьккхадац.

Цу дерригне а дӀадехарга гӀишлои организацей кулгалхошкара партийни, профсоюзни, комсомольски организацешкара шоаш беш бола боахама, организаторски, кхетама боах дикка тоабелга. Города промышленностен гӀишлошъечен йолча участкаехи бригадаехи кхоалагӀа дакъа мара дац вӀашагӀъехна партгруппаш йолаш. Болхлой тӀабетталуш беле а, партийни прослойка цхьан боараме латт. Из гӀулакх парте райкомаша шоай балха юкъмоттиге лоаттаде деза, аьлар КПСС Заводской райкома хьалхарча секретара **В. А. Куценкос.** ТӀайцар кхоачашдара гӀахьожам чӀоагӀагӀа оттабе беза, кадрай тешаме резерв хьае еза.

Конференце белгалдаьккхар, кхетама болх беча дикка хувцамаш деле а, хӀанз а белггала кхоачамбоацараш а хилар. Из даим чакхбахаш бахача наьха лакхбенна дешара боарам, цар дӀадехараш хьаштош тернал а деш. Партийни комитеташа кӀоаргга тахкаш шоай коллективашка интернациональни, атеистически кхетам балара гӀулакх миштта латт. Из болх даим дифференцированно а берригаа нах чулоацаш а белга Ӏалашдац. Динах тешараш къаьстта дукха ба производственно-товарни конторе, № 1 йолча гӀишлои материалий комбинате, ЧИУС СМУ-4, СМУ-9, кхычахьа.

ХӀаьта цу тайпара бараш шоай дешара заведене а кӀезига ца хиларах дийцар университета проректора **М. А. Кодзоева.** Из хул вай дукхагӀйола идеологическа мероприятеш дуккьал моттнйта мара чакх ца йоахандаь, сагахаре денаееа позици лувцаш хилийтара уж хайра тӀаерзоаяь йоацандаь.

Иштта кхоачамбоацараш долаш да городе партийни организацешка политдешар вӀаштӀехьдоаккхача, дагахьара агитаци еча.

С. МАНСИГОВ.

КПСС Центральни Комитете, СССР Министрий Совете, ВЦСПС-е, ВЛКСМ ЦК

(Ниестедоалар. Доалалур 1-гӀча оагӀо тӀа).

кхы тӀа а лакхъяран беш бола болх чӀоагӀбе, кагирхошта кхетам балaран цар профессиональни говзал лакхъяран лоархӀамеча формех цаӀ хиларах тарра хьехамчал шерра дегӀанхувла деза.

Социалистически яхь дӀакхахьа еза е лозунг а долаш: «Продукци дукхагӀа, дикагӀа, дӀадодар кӀезигагӀа долаш».

Оттадаь да Ерригсоюзни социалистически яхье котъяьнарг лоархӀ хьайбаш дика Ӏангара дакъа, дулх, шура, фуаш, тха, кхыйола продукци яннхара а паччахьалкхенга йохкара а планаши социалистически декхараши кхоачашдеча доккхий хьокхамаш карагӀдаьнна, дӀадахача шера цу ханаца нийсдича хьайбаш алсамдаькха а цар продуктивность айяь а йола республикаш, краяш, областаш, автономни округаш, районаш, колхозаш, совхозаш, боахамий юкъарен кхыйолен паччахьалкхен юртбоахама предприятеши организацеши хьайбаш леладу бригадаши фермаши.

СССР юрта боахама Министерствана, СССР кхачан промышленноста Министерствана, СССР дулхен шурйин промышленноста Министерствана тӀадиллад йоагӀ-йолгӀача профсоюзий ЦК-ашца, ВЦСПС-ца къахьегаман социальни дешаштен йолча СССР Паччахьалкхен комитетаца дийца а дийца ши кӀира далалехьа хьайбаӀ боахама балхахой, бригадайи фермайи коллективаӀ, колхозий, совхозий, боахамий юкъарча, кхыча паччахьалкхен юртбоахама предприятей, организацей 1980/1981 шера Ӏан замалахьа хьайбаш дика Ӏангара дахара, хьайбай продукташ дукхагӀа яхара а кийчъяра а тӀехьарча Ерригсоюзни социалистически яхьа условеш отта а яь чӀоагӀъе.

1980/1981 шера Ӏан замалахьа хьайбаш дика Ӏангара дахара, хьайбай продукташ дукхагӀа яхара а кийчъяра а тӀехьа лелаеча Ерригсоюзни социалистически яхье котбаьнараша совгӀата яла чӀоагӀъяьй КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК 1300 Сийлен грамота, царех:

союзни республикашта яла — 6 Сийлен грамота, 50-нагара 100 эзар сомага кхоачаш ахча а луш;

автономни республикашта, краяшта, областашта, автономни областашта яла — 34 Сийлен грамота, эзар сомагара 50 эзар сомага кхоачаш ахча а луш;

автономни округаштен районаштен яла — 280 Сийлен грамота, 5 эзар сомагара 15 эзар сомага кхоачаш ахча а луш,

колхозашта, совхозашта, боахамий юкъарчен паччахьалкхен кхычен юртбоахама предприятешта организацешта яла — 1000 Сийлен грамота, эзар сомагара 5 эзар сомага кхоачаш ахча а луш.

КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК сийлен грамоташ еннача боахамашта автобусаш легковой автомобилаши лу йоагӀйоагӀача министерствашен ведомствашен оттаяьча условех.

ТӀаийцай:

хьайбай боахама дикагӀа йолча комсомольско-кагирхой коллективашта телара 700 сийлен цӀе вымпел оттаярах йола ВЛКСМ ЦК;

1980/81 шерашка хьайбаш толаме Ӏантар дахара, Ӏая замалахьа хьайбай продукташ дукхагӀа яхара а кийчъяра а ерригача торонех пайда эзара тӀехьа яьржача Ерригсоюзни социалистически яхье котбаьннача хьайбай боахаме хьалхалаттараштa, колхозий, совхозий, подсобни боахамий, боахамий юкъарча предприятейи организацейи хьайбай фермайи бригадайи коллективашта тел СССР юрта боахама Министерства, СССР кхачан промышленноста Министерства, СССР дулхен шурйин промышленноста Министерства, подсобни юрта боахамаш долча кхычь министерствашa, профсоюзий ЦК-ша сийлен дипломаш оттаярах енна предложенеш. Министерстваи профсоюза ЦК-аи цӀерагӀа сийлен диплом тел союзни автономни республикай, краяй, областийи боахамий а профсоюзи а органаша яьча решенегӀа.

1980 шера IV кварталерчен 1981 шера хьалхарча ах шерен хьокхамаш тернал а деш, хьайбай боахама болхлой Ерригсоюзни социалистически яхьа итогаш йойла 1981 шера 1 июлерча лоаттамта хьежжа.

Союзни республикай ЦК-ашта, парте крайкомашта ведомствашта, союзни автономни республикай Министрий Советашта, крайкомашта облисполкомашта профсоюзни а комсомольски а организацешта цхьаьна боагъо оттай СССР орденаш медалаш яхара 1980/81 шерашка хьайбаш толаме Ӏантар дахара, Ӏая замалахьа хьайбай продукташ дукхагӀа яхара а кийчъяра а ерригача торонех пайда эзара тӀехьа яьржача Ерригсоюзни социалистически яхье социалистически декхараш кхоачашдеча тӀордаьнна толамаш даькъан гетгара дика къахьийгаа хьайбай боахама болхлой дӀвчутела.

Центральни моттигерчен газетий а журналий а, радиовещане а телевидене а редакцешта тӀадиллад республикай, крайй, областий, районий, колхозий, совхозий, бригадай, фермай хьайбай боахама болхлой Ерригсоюзни социалистически яхьах шерра дувцилга, производстве хьалхалаттарий-новаторий опыта массе а оагӀораьа пропаганда елга.

КПСС Центральни Комитет, СССР Министрий Совет, профессиональни союзий Ерригсоюзни Центральни Совет, ВЛКСМ Центральни Комитет чӀоагӀа теша я Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъе бахача, КПСС XXVI съезда баха из боагӀара накъабахац кийчлуча юрта боахама къахьегамхоша дулх, шура, хьайбай боахама кхыйола продукташ йоахилга алсамдоаккхача керда толамаш доахаргхиларах, цхьайтталагӀча пятилетка хьалхарча шера заданеш кхоачашъеча шоашкара доагӀа даьна цар юкъехьоргхиларах.

Смежникаша яхь лелаю

Киргизски ССР «40 лет Октября» яхача Фрунзенски фабрика швейни коллективо ханал хьалха пхе шера задани кхоачаш а я шу доладелча деиз паччахьалкхен дикала Знак тӀайолаш 12 миллион 400 эзари сома изделеш арахийцай.

Уж дика изделеш арахецача кхачалца хьайбагӀа нинь болалу лакхача лоамашкарча дайгӀенашкара. Итт миллион совгӀа жа да хӀанз республике. Царех йис миллион совгӀа дараш битта хьоаса бола тха доахараш да.

КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш бӀитаьен ах бӀитаьен хьоаса бола тха доаха жа леладелга сихдара киргизски хьайбаш лелдераша пятилетка чакхйоалача хана паччахьалкхена дӀалуш дола тха 41 эзари 500 тоннаги кхоачадаьд. Из цаӀн ахн эзар тонн дукхагӀа да пятилетка йолалуча хана дохкаш хиначул.

Колхозашкарен совхозашкарен хьауха тха дукхагӀча дакъе Киргизски камвольно-суконни комбинате кхоач. ИттлагӀча пятилетка шерашка предприяте модернизаци яьй. Цо торо хилийтай къахьегама оасарле 131 процент лакхъе, арахецаш дола кӀадаш дикка дикагӀа хилийта.

Комбинате толаме балха юкъейоалае технологически процессашта управлене яра йоза автоматизированни система. М-5000 яхача электронно-вычислительни машина новкъостала вӀаштӀехьдаьккхад арахецача кӀадай, цар бесашка, артикулашка, сорташка хьежжа, оперативни учет лелаеага. Пятилетка йолаеча деиз потребителашка дӀадахийтад 985 миллион сома маьха кӀадаш. тха, аьлаг. Из хул нийслагӀча пятилетке цу хана хиначул 143,4 миллион сом дукхагӀа.

Комбината къахьегамхоша продукци дикагӀа хилийтара хаддаяза йоахко еш хиларо цар смежникашка — «40 лет Октября» яхача Фрунзенски швейни фабрикага торо хулийт швейни изделеш дика хая тоае.

СУРТАШ ТӀА: 1. «40 лет Октября» яхача швейни фабрика хьалхалаттача комсомольско-кагирхой бригада члеваш Г. Исмаилова, С. Губайдулина, Л. Князева, Р. Губарова.

2. Тянь-Шана лакхача лоамашкарча дайгӀенашкара бӀитаьа хьоаса бола тха доаха жа.

3. Техни-колорист Лубова Наталья художник-дессинатор Божение Валентина (аьрдехьара яр) хьахьожаш я Киргизски камвольно-суконни комбинато арахеца кӀадаш.

Л. СВЕРДЛОВА суртан.

ТАСС фотохроника.

ДИКАЧА НАХАХ

23 ШЕРА ЦХЬАН ЦЕХЕ

— Цхьаннахьа а кхарта йоацаш хул укхо кийчъяьча форма чу деттача металлах яь оатхал, — йоах инженера Кривощеев Леонид Яковлевича. — Обрубчикаштен чистильщикаштен да кӀезига хӀама дут Ӏумара Мухьмада.

Из тамаш а яц. Тхьаь кхоъ шу даьннад Барахоев Мухьмада Грознерча «Красный молот» заводе болх бу. Цу ерригача хана дукхьал цу цхьан цехе, болат лоаладеча цехе, болх беш ва из. ХӀаьта из цех заводе эггара а йоккхагӀъяр я. Мехкдаьттан газен оборудоване бархӀ бӀаь гаргга тайп-тайпара йола оатхал лоаладаьча металлах хьаю цу чу.

Цу цехера арайоала продукци мехка тиъаь итт заводе кхоач. Уж я тоннаш хулаш йоккха а килограммага ца кхоачаш зӀамига а.

Из дерригаа а дуац вай цу селлара дукхача тайпарча оатхалех Мухьмада кийчъяьча формашка ца кхоачаш цхьаккха а йиса хургьяц елар духьа. Цул совгӀа, цехе хьадеш долча балхех цхьаккха а бац цо ца беш. Из ва формовщик, обрубщик, кукильщик...

Дерригаа а шийна довзандаь гӀерт Мухьмад, нагахьа санна форма кийчъеча ше нийсвелча, цу чура арайоала оатхал шаьра. ЦӀена хилийта, хӀана аьлча цунца цо тӀехьа тӀайоагӀа оатхал кийчъяра процесс сихъю. Обрубщикий, чистильщикий, газорезчикий болх чехкагӀа а аттагӀа а йистебоал. ДикагӀа хьахул оатхал ше.

Из дукхьал хьалха латта болхлю хинна ца Ӏеш цехе керда баьхкачарна вола хьехамча а ва. ХӀаьта дӀаяла шортта говзал йолаш а ва. Дукха ба цо Ӏомабаь хӀанз цехе болх беш бола нах. Из къаьстта наиъавоал Грозненски № 3 йолча профессионально-технически училищера практике ухача кагийча наха. Балха говзал Ӏомаяь ца Ӏеш, цо боккха кхетам а лу царна, уж къахьетам безаш, дисциплина йолаш хургболаш.

Ше цу заводе болх беш яьккхача цу кӀаьхача хана цӀиикха а бехк боаккхаргбола харцахьара хӀама даьдац цо, балха цкъа тӀехьавалнавац, хӀаьта балха ха йисте кхалехьа цкъа дӀавахавац. Из ерригача балха ха вах бизза, пайда эцаш, зехье ца йоеш хьавоагӀа. Цудухьа цо массаза а тӀеккхоачашъяьй ший норма.

Заводе пятилетка эггара хьалха йистельккхарех цаӀ ва Барахоев Мухьмад. Дукха ха я цо цхьайтталагӀча пятилетка чотагӀа къахьега. ХӀана цо болх бу Коммунистически парте XXVI съезда сийна керда декхар тӀа а ийца, из толамца кхоачаш а ду.

Хьинаре къахьегаш, Ӏимерва. шийгара эша новкъостал де массаза а нийча вола из дика лоархӀаш а сий деш а ва коллективе. Дика нах, производстве хьалхалаттараш бувцача хана хьалхагӀа цӀи йоаккхарех цаӀ ва Барахоев Мухьмад.

Ше болх бе волавенкача хана деиз мел хиннача пятилетка ударник волаш хьавоагӀа из.

Цу заводе балха нахалехьа Барахоев Мухьмад хиннав Казахстане Ленгерерча шахте болх беш. Цига дӀабола бир цо ший къахьегама никъ а.

Цун дерригаа вахар хьаьнала къахьегаш хьадена да, берригаа цун къахьегам обществана болча пайдана хинна ба. Цудухьа бизза мах баьб цо хьийгача къин. Цуна еннай III степена Къахьегама Сийлен орден, юбилейни медаль, дукха сийлен грамоташ, ахчан премеш.

Сийлахь-воккха Ленин ваь 110 шу дизара хетаьча социалистически яхье доккхий толамаш дахарах цунна елар Ленински сийлен грамота а.

Производстве, цӀагӀа, наха юкъе — массанахьа а нахаца дика тарлуш, ше везаволийтаргйола эздий гӀулакх долаш саг ва из.

Ю. ЧАХКИЕВ.

БАРТ БОЛЧА КОЛЛЕКТИВЕ

Къахьегама доккхийча толамаща накъайода парте XXVI съезда «Октябрьнефть» НГДУ коллектив. Цига яхье хаддаза хьалха латташ хьайоагӀа лаьттанна кӀалха скважинашта ремонт еча цеха коллектив. Иштта аьттув боалаш цоаш къахьегаш хиларах дуац цеха начальника Буров Александр Михайловича:

— Оаха декхар тӀаийцадар пхе шера план СССР керда Конституци тӀаийца 3 шу дузача денга кхоачашъе. ХӀаьта тха барт тайнача коллективо пятилетка чакхъяьккхар 1980 шера цхьоалагӀча июле. Из де тха вӀаштӀехьдаьлар балха ха зехьа ца йоалрах, хӀара къахьегацхочоа шийна хьалхашка латта декхар дика довзаш хиларах, материальни моральни стимул балха юкъейоалаярах. Дукхача къамех нах ба тха цехе болх беш. Уж ба эрсе Е. В. Симонов — воккхагӀа вола инженер, гӀалгӀа Тангиев Уддина Салман — воккхагӀа вола мастер В. М. Адиян, буровой начальник — эрмало, иштта кхыбараш а.

Къаьстта сона белгалваккха лов, йоах Бурова, воккхагӀа вола мастер С. У. Тангиев. Грозненски мехкдаьтта техникум йисте а яьккха 1972 шера вера из тхо долча цехе балха. Юкъьанца вӀамигача сага балха тӀа нийсара халонаш, цхьацца дола кхоачамбоацараш, баькъда, шийна ца хоьр хьахоттташ, балха йоккха опыт йолча новкъосташкара эшаш дола гӀо дехаш хилар бахьан долаш С. У. Тангиев, лоацаа хана балхах дика кхийтар. ХӀаьта мехкдаьтта техникум яьккхача хана-м оаха из хьожавир бурувдеттачун гӀончалла.

Ший балхах дика кхийтта вола из хьожавир цеха мастералла. 1977 шера деиз лаьттанна кӀалха скважинашта ремонт еча цеха воккхагӀа вола мастер волаш болх беш ва С. У. Тангиев.

Мехкдаьтта доахача оборудоване лаьттанна кӀалха ремонт елга хален човлахаеш болх ба. Баькъда, халонех бӀукъожабеш бац вай юкъача цеха болхлой. ХӀанз цхьайтталагӀча пятилетка чотагӀа цар къахьега ер ялхлагӀа бутт ба. ХӀаьта карарча шера план 25 декабре кхоачашъе дага а ба тха цехера болхлой а инженерно-технически болхлой а. ХӀанз непатеха араьннача КПСС XXVI съездага йолча вай парте ЦК проекто кхы тӀа а дог гӀоздаьккха, къахьегама толамаш совдоахац болх беш ба дукхача къамех латта барт тайнача коллектива болхлой.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

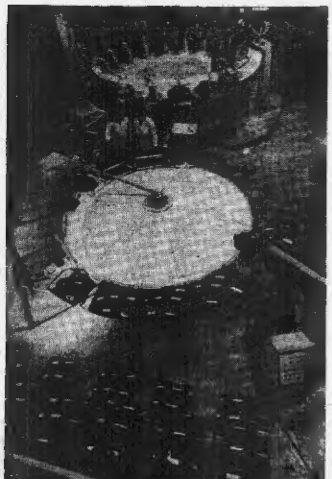

Производствäна интенсификаци елга, хаддаза балха эффективности дикалли лакхъелга Новгородски электровакуумни завода коллектива тергама юкъметте латт. КПСС XXV съезда решенеш кхоачаш а еш предприяте коллективо иттлагIча пятилетке 40 процент гаргга къахьегама овсарле лакхъяьй, хIаьта из бахьан долаш араеца продукци цицъан ахаззен дукхагIа я. Аттестаци е еаш йола 98 процент изделеш паччахьалкхен дикала Знак тIалатташ арахец. Пхе шера дукха балхаш даьд цехашта реконструкци ешх уж техническ кийчъешх.

Масала, производства темпаш лаьгI а ца еш заводе шоай низаща модернизаци яь IаьржакIай кинескопаш хьаьча болх беш йолча линева. Демонтаж яьй сборочни кхаь линена, болх беш бола нах дукхагIа а ца хулийташ цу моттиге вIашагIъеллай бос болча телевизораш таь лаьрхIа кинескопаш арахецаш йола керда производство. Къахьегаме дакъа лапара коэффициент юкъе а йоалаеш къахьегама бригадин формага бовларо донкха новкъостал даьд къахьегама овсарле лакхъяра. ХIанз предприяте болх беш цу тайпара 100 бригада я, план кхоачаш ца еш коллектив яц царех.

СУРТА ТIА: IаьржакIай кинескопаш кийчъю участок. Реконструкци яри 12 робот-манипулятор оттаяри бахьан долаш укхаза балхах мукъаваьккха хIара вилагIа волча болхло.

А. ОВЧИННИКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Дика болх бу

Дика къахьегама толамеш даьхад «Куларинский» совхоза механизатораща 1980 шера. 2500 гектара тIа гурахьа дIадийна ялат кхе дийнахьа чуийца баьлар уж.

Хургболча хьувкъама лард йоллаш а иштта хьинаре къахьег тха механизатораша. Гурахьа а бIаьсти а ялат дIадуегдолаш 20 дийнахьа 3000 гектар лаьтта аьха Iодиллар. Лоацаьча хана — итт ди даьллехьа — гурахьа ялат дIадийна баьлар.

Цул совгIа, тха боахаме этгара хьалха комбайнаша 150 гектара тIара ситслаш чуийцар. Хьалха из болх чакхбаккхара 40 ди совгIа ха эшар, укх шера хьувкъам 16 дийнахьа чуийца баьлар.

Иштта лоацаьча хана хьекха баьлар силоса а ялата а лаьрхIа хинна хьажкIаш. М. Ибрагимов керте латтача доакъар Iалашдеча бригадо 1600 тонн дикал лакха йола йол Iалашйир.

Уж толамаш даха тха вIаштIехьдаьлар доагIаш дола партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша кулгал дар бахьан долаш. Моральни а материальни а хьалаш къоаста а дь, шерра социалистически яхь яьржаяр тха боахама къахьегамхошта юкъе. Яхьа итогашка ший хен-ханнахьа хьожар, хьалха латтачар опыт массанена а дIайовзийтар.

Къахьегама хьалха латташ а шоашкара масал гойташ а болх беш бар опыт йола механизатораш, Ибрагимов бокъонца бола хьахаиаш Ш. Гечиев, В. Висаитов, У. Саламов, дукха кхыбараш.

Кхашкара балхаш чакхдаьнадале а, лаьгI ца болийташ хIана болх беш ба механизатораш. Укх деношка сихбенна кхашка кхо, минеральни удобренеш арауваш боахк уж. Цу гIуланха совхозе 20—25 тракторах латта отряд вIашагIъеллай. Цар хIара дийнахьа 700 — 1000 тонн удобренеш кхашка дIаувз.

ЧIоагIа дика болх беш ва экскаватора машинист Мельников Николай. Цо хIара дийнахьа 600—700 тонн удобренеш тIайотт. Иштта дика къахьегаш ва Муртазалиев Лаьча а. Цо ший механически белаца 20 тонн совгIа удобрени тракторни лафеташ тIа йотт.

Органически удобренеш дIаувзача хьалхле дIа ца хецаш хьавоагIа хьажкIаш лелаьча звеной звеньевой коммунист Даушев Хьамид. Цо хIара дийнахьа 50—60 тонн кхо кхашка дIакхухь.

Цхьабараша кхашка удобренеш дIаувзаш боахкаше а вокхар бIаьсти кхашка болх бергболча тракторашта ремонт ю. Укх шера йиълагIча квартале 14 трактора ремонт е еаш дар тхо, царех итт хIанзлехьа тоаь яьннай, квартал чакхъялалехьа кхы а иттанена ремонт ергья.

ХIанзлехьа кийчоя мугIаре дIаоттаьь латт 16 сеялка, догIан хьисале хиц детта ДДН-70 лха 6 установка, 13 культиватор, дукха кхыйола юртбоахама техника. ТIехьа мел ювзача еррыгача а инвентара ремонт яь даргда тхо 1980 шу чакхдалалехьа.

А. МУСАЕВ,
«Куларинский» совхоза керттера инженер.

Планаши даьдаьнкараши

КЕРДАЧА ПЯТИЛЕТКА ХЬАЛХАРЧА ШЕРАРА СОВЕТСКИ ЭКОНОМИКА ДЕКХАРАШ

1981 шера хIара сага сих лаьрхIа йола реальни доходаш тIаккхетаргья вай мехка бацха совгIа-эшашегIа йоацаш кхо процент. Из цифрай дIоагIа да, долгча бесса аьлча, иттаалагIа хержача СССР Лаккхехьарча Совета йиъллагIа сесси хьежача хьатIадоагIача шера йолча халкъа боахама плано керттера де лерхIар.

Шерра социальни программаш хила а хиннай хIанз йолаш а я советски экономика тешаме локомотив. Из дукхахча итташ шерашка динамично, стабильно, кризис йоацаш дегIаахара бахьан да СССР халкъа боахами беррига а бизза а сага дукъ, цун доацараши эшараши Iалацдара болх беш хилар. Дизза кхетадеш да, 1981 шера, цхьайтталагIча пятилетка хьалхарча шера йолча планага а хьежар хьалхарча аргIанна халкъа вахара хьалтоадара цунга дулургдараш торкал а деш.

Вахара хьал яхар дукха хIама чулоацаш, синтетически, дукххача хIажаех латташ да. Цо чулоац халкъа эца товараш хьадар а, унахцIено лоралр а, образовани а, наха чубаха гIишлош хьалъяр а, дукхха а дукха а кхыдараш а. 1981 шера вайцига, хьалха а санна, лаьрхIа да товарий дерригача тайпай производство стабильно совьяха. Къоастадаь аьлча, еррига индустриальни производство 4,1 процент дегIаьаха езача яйгача промышленность арахеца продукци 4,3 процент тIаккхетаргья. Цу тIа а хьалхаювлача темпашца дегIадоагIаргза бахача наха этгара чIоагIагIа хоатташ доле товараш арахецилга: кхачан, дулха, шурий промышленноста продукци, масала, 5,1 процент дегIайоалае лаьрхIад.

«Дукха социально-экономически дош да наха чубаха гIишлош хьалъяр, — аьнна белгалдаьккхар КПСС ЦК октябрьски (1980 ш.) Пленуме ше къамаьл деш Л. И. Брежнева. — Даьза дергдоаьаш лаьрхIад цун масштабаш цхьайтталагIча пятилетка дерригача шерашка хIанз яраш миссел хулийтала, наха чубаха хьальеш йолча гIишлой дикал лакх а еш». СССР шер-шера хьалъю ши миллион совгIа квартира. Дукха а дукхагIа доле нахи чубаха цIенош паччахьалкхен бюджета средствай чотагIа ду: мах боацаш тел нехха квартираш. ДагадоххарагIа аргда аз, хIанз советски паччахьалкхено наха чубаха цIенош хьалдарга дIаухийта средствай оборона гIулакхашка укийтарел совгIа я.

1981 шера 1 миллион сагал тIехбаргба СССР лораш. Из хургья лакхера квалификаци йола цхьан мехкара лораш ворхI эзаг йолча числоца лоархIаш йола дунен унахцIено лораяра исторе чура хьалхара моттиг. Вай мехка сага дарба ду, цун унахцIено мишал а хьеже, цун кисага ца а хьежаш. Малхбузехьа наха медицински гIулакхаш дирах боацамах цIанкха ца беннача тайпара сиха лакклу, кхыметтел юкъера хьал долча нахьа а торо хилац цхьаза дарба дайта.

СССР опыто хьахьох, дуккхал экономикага дилача халкъа боахам дегIаккхуллара эттара эффективнагIа йола способ «сага инвестиция яр» — наьха вахара, кхьахьегама, быта хьалаш тоадара дукхагIа торонаш хьаяр хилар. Шеко яц, вайцига уж дукхагIа хьае йиш хилдарах. ХIаьта а (аргда вай, товарий дукха) хIанзарчоа вайна хилча бакъахьа хеттача тайпара дукха а дац. ХIара сага сих лаьрхIача къамайн дохода йоаккхалга дилача дегIадаьккхача капиталистически мехкел тIехьа латт вай.

Цхьабаьгада, моллагIа ялеви, цигаза вай идеологически оппонентагша из дечча тайпара, статистике а ца зувш, динамике, боламе зе еза. Вай мехка, масала, вай маьрша даьхача шерашка цхьаккха а моттиг яцар вахара хьала боарам лохбенна, хIаьта из советски экономике шеко йоацаш бола толам а бар. Рынкаца ювзаенна, капиталистически экономикаш из ала йиш яц: тIахьожама кIалхара мийкача инфляце тIеххьарча шерашка дукххача малхбузехьарча мехкий къахьегамхой реальни доходаш лохъю.

1981 шера а, хьалха санна, дукха къахьега дезаргда вай производства эффективность лакхьяран продукце дикал тоаяри. Укхаза, вайна из новкъадале а, дерригa а дац вIаштIехьа долаш. Еррига предприятеш яц ритмично болх беш, цхьадолча товараштa дикалгa дилача эсала хилар бехьан долаш «брак ю» потребителa. ХIаьта из чIоагIагIа къа хIама а да. Йолаш я уж санна чоалхане йола а массаза нийса къестаеш йоаца а кхы оробленаш.

Чакхвоаллаш цхьайола цифраш йоалаергья аз, цар дикагIа хьагойт экономика дегIаяр. 1981 шера хьадоаккха мехкдаьтта (гааза конденсат а тIехьа) 610 миллион тоннага кхоачаде лаьрхIад СССР. Из да США, Саудовски Аравие, моллагIча кхыча мехка доаккхачул дикка дукхагIа. Хьаь электроэнерги 1,335 миллиард киловатт-сахьатага кхоачаргья, из я США дIаяйккхача моллагIча кхыча мехка хьаечул дукхагIа. Газ йоаккхилга 460 миллиард кубически метрага кхоачаргда, кIор — 740 миллион тонн гаргга. Велгальяй гIишлош хьальяра шерра план. Еррига халкъа боахаме еш йола капитальни вложенеш 140 миллиард сомал тIехьаргья.

Дукха шераш да материальни производства сфереча капитальни вложенешка диллача СССР дунен лидер йола. Массанечул дукхагIа школаш, больницаш, наха чубаха цIенош хьалдеш, шерра мелиоративни программа чакхйоаккхаш боаллача мехко ший планаш эгтара хьалха машарца, кхохкам кIаьдбелта чIоагIдарца. Лаьтта мел дахача халкъашца цхьана гIулакхаш леладелга дегIадоаладарца, доттагIал чIоагIдарца дувз.

Г. ПИСАРЕВСКИЙ,
АПН политически обозреватель.

Доазол дехьара

ПНОМПЕНЬ. Кампуче лерттIа вахар кхиметтаоттадара процесс хьинаре чакхъйоаккхаш латт. Кампучийски халкъа донкха интернациональни новкъостал ду социалистически мехкаща, хIаьта иштта дунен халкъашта юкъерча организацеша а.

Эттара хьалха кхоачашде деза дехкарех ла — баха нах дугаца — кхачан керттерча продуктаца Iалашбелга.

СУРТА ТIА: кампучийски аьархой дуга кхашка.

ВИА—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КIИРАГIА

ДОТТАГIАЛ, ВIАШИ КХЕТАШ ХИЛАР, МАШАР БАХЬАН ДОЛАШ

Чакхъьаьннай КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председателя Л. И. Брежнева Инде яь хинна официальни доттагIален визит. Цо кердача тайпара дагадохийтар советско-индийски традиционни доттагIали цхьана гIулакхаш лeладари, цунах хилар дерригача дунен тIа машари кхерамзлен чIоагIъера юкъедиха лоархIаме хIама. Инде къаьнарча столице, дерригача индийски халкъо, цун кулгалхоша боккха безамца тIаийцар советски вокхха хьаша. Цунца цхьана шин мехка хьаштдолча тайпара советско-индийски доттагIалени вIашн пайдала долен бувзамаш дIахо йодача хана чIоагIлен кIоаргден дег тIара гIерташ шоай хилар белгал а даьккхар.

Лакхерча боараме хиннача советско-индийски переговорий доацIаменгIаярех итог — Л. И. Брежневи Индира Ганди цхьана кийч а яь кулгаш яздаь советско-индийски Декларация я. Деле иштта кулгаш яздаьд экономически технически цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьарча соглашенена, торгови соглашенена, культура, Iилман, образоване даькъе дIаюха хувцамаш дара программана, кхыча документашта. Цо тешаме хьахьох Индеен Советски Союзах юкъера итташ шерашка доттагIален вIашн тешаш хилари атмосфере беркате дегIадоагIаш дола гIулакхаш тайп-тайпара социально-экономически системаш йола паччахьалкхеняш машаре цхьана яхаре принципагIа кхоачашде йиш йолаш хилар.

Визит йолча хана шоаш къамаьлаш деш Л. И. Брежневек Индира Гандек цигьа санна дукхаза белгалдаьккхар дунен халкъашта юкъера машар, кхерамзле, халкъаш шоай лоIаме хилари паргIатон бахьан долаш кIаьга лаьш кхьовсам лоаттабе лерхIаш шоаш хилар. Боккха мах бир цар СССР-ан Индени юкъе машар, доттагIал, цхьана гIулакхаш леладара хьакъехьарча, шин мехка халкъашта юкъера традиционни дикача гIулакхий лакха боарам хьахьоцаш долча договора.

Деле хиннача индийско-советски доттагIален митинге къамаьл деш Л. И. Брежнева аьннад: «советско-индийски цхьана гIулакхаш леладар чIоагIача ларда тIа латт — машара, доттагIален, цхьана гIулакхаш леладара договора тIа. Кастта итт шу дуз вай халкъашта из гIулакх деш дола... Цо новкъостал ду вайна цхьана гIулакхаш леладара а чIоаттIа машари вай халкъашта юкъера нийса гIулакхаши бахьан долаш кхьовсам лоаттабара а». Индира Ганде белгалдаьккхад Л. И. Брежнева визито «Советски Союзаи Индени юкъерча традиционни доттагIлена керда импульс лургья, машара гIулакха кердадар якъехьоргда», аьнна.

Гуччахьа, доттагIален хьисапе вIаши дагабоваларо новкъостал дергда советско-индийски гIулакхаш дIахо дегIадоаладаран кIоаргдаран, бIарча хьанийча дунен халкъашта юкъера хьал тоадара. Инде правительственни гIозарашта гаргa долча «Нэшнл геральд» яхача газето цунца дувзаденна лядаьд: «Советско-индийски доттагIал машара, кхохкам кIаьдбара гIулакх деш да». Шин мехка юкъе цхьана леладу гIулакхаши чIоагIдеча советски кулгалхочоа карагIдаьначун боккха мах а беш «Хинду» яхача лоархIаш долча газето Л. И. Брежневех аьннад из «советско-индийски доттагIлен керттера архитектор ва», аьнна.

Л. И. Брежнева визито кхы цIаьххаза а хьахьекхар оагIонаша мел чIоагIа лоархIам бу лакхорча боарамерча советско-индийски контактай. Цу тайпарча вIашагIкхетараша торо хулийт Индеи Советски Союзаи юкъера гIулакхаш дегIадоаладара итогаш е, керда доазонаш белгалде. Массане юкъара машар чIоагIбара гIулакхо шин мехко вIаши кхеташ цхьана лeладу гIулакхаш кIоаргду. Визито хьахьекхар машар чIоагIбаран ядерни катастрофа дIаяккхаран тIехьа лоаттабеча кхьовсамера шин мехка правительствай позицеш цхьана нийслуш е гаргa йолаш хилар.

НАТО: ДIАХО А НИЗАШ ДУ

ДIадахача кIирагIа Брюсселa юкерча Эвере хинна НАТО совета аргIанара сесси цунца цхьана хинна цу агрессивни тIема блока кхыча кулгалдара органий заседанеш дукха ха хьалха «шаарьеча» сценарегIа чакхъьаьлар. Уж, боккхаллар аьлча, башха ярало йолаш ца хила тарлора дIадахача шерашка цу тайпара хиннарел, нагахьа санна цхьа гIулакх нийсденнадецаре. Укхаза дувцар да, ший партнерашта США цхьаькха боарам а боацаш гIоно, яхь ца хеташ гуччахьа низаш деш хилар.

ХIара шера натовски совещаченка дувцар да дунен халкъашта юкъера кхоклам микьарбаккха, герзаш Iоаделга сихде гIертилга. «советски кхерам» яхача доацар дувцарах пайда эца гIертилга.

Традицега хьежа НАТО Еврогрупа заседанетара дIадоладенича хIанзарча «Атлантически кIира» хьалхарча дено хьахьекхар герзаш Iоаделга дIахо дахьарах бола бехктохкам биэза цу агрессивни блокана тIабужаш хилар. Кепатеха араьхьача дешеца из долча тайпара хьахьох: нагахьа санна соахка НАТО гIоларча европейски партнераша тIема кийчон гIулакхашта дукха ахча — 70 миллиард доллар дIадахийта дале, укх шера из — 10 миллиард дукхагIа да.

Цу ахчах, хIанз Малхбузехьа эттача халача экономически кризиса хьалашка миллионаш болча хьебе болх боацача наьха хьал-торо тоае йиш йолаш долча ахчах, кийдай бIаьш танкаш, тIема самолеташ, артиллерийски йоккхий топаш, ракетни системаш устаювкаш. ХьатIадоагIача шера кхы а йоккхагIа тIема кийчонаш е лаьрхIа программа тIайийцай.

Баьде, из дерригa кIезига хет Къулбаседаатлантически блока хьаькле лелаеча Вашингтонера бараштa. ДIайоалаш латтача Дж. Картера администраце сессе бахкийтача США дипломатически тIемен кулгалхошта хьадда залаш ена хиннай: дIадохийтача ахчах эзь ца хеташ, цхьаккха дукьале йоацаш НАТО малхбузеевропейски членаш НIайча цIено лаьцача наькъагIа кхохкам кIаьдбелга докладаран дунен халкъашта юкъера климат толхаяраи тIабероабе аьна. Пентагона шефо Г. Брауна Брюсселе ше кхаьчача дIакхайкальй тIехьагIа ше хьаллоацаш, НАТО тIема планироване комитета заседанешкен кхыча механашкарча гIулакхий министраща даькъа лоацаш хиннача Къулбаседаатлантически сесси чакхьаккхийта гIерташ хинна программа: «ДIахо а Iоткъам бе» реальни лаьрхIача хIара шера кхо процент тIема бюджет лакхьяьта шоай союзникашкара хьаьехаш йола ВIашагIкхийтача Штатий диктата хIана а дузьал долча НАТО мехкашта.

Цу тайпара дIадехараш кхоачашде лоаш яц малхбузеевропейски цхьаьккха а паччахьалкхе — НАТО членаш, шоешта экономически халонаш тIаллаттар бахьан долаш. Кхыметтел юхьанца дене из кхо процент дола дукъ начдоллара тIехьа хиннача английски консерватораша а метада шоай мехка США дIадехача тайпара тIема гIулакхашта дIадахийта ахча дукхагIа хилийта.

Брюсселера беча хоамагIа, из проблема юкцаро, хIаьта иштта дукха малхбузеевропейски мехкаш, масала Бельги, Голланди, шоай территореш тIа гаьна кхетар юкъерча боараме дола нерда американски ядерни ракеташ дIахийсье раьза ца хиларо чIоагIагIа ирдаьд НАТО кулгалдара органаш цхьа берт боацаш хилар.

ПОРТУГАЛИ: КЪОВСАМ ЛАЬГIЛУШ БАЦ

Боккхача лоархIамера событи хинна дIаэттад Португале 7 декабре хинна президентски хоржамаш. Уж долча хана тешаме котало яьккхай республика хIанзарча президента А. Рамалью Занеша. Цун кандидатура хьалйоашаш хинная коммунисташ социалисташ. Цуна тIехьа кхаж тессаб 56 процент совгIа болча хархархоца.

Хоржамех хьахинар — Португале демократически низий боккха толам а хьалха мехка хинна порядкаш юхаметтаоттае гIерта реакционни низаш чIоагIа эшар а да. Аьттехьарбарий кандидат хотаьнниналаре мехкара дерригa политически Iаьдал реакционни партешта бе гIоргдар, хIаьта царна хIанзара демократически конституци хувцара, 1974 шера революцена карагIдаьннар цIендаь дIаланккара йола торонаш хьа а аллалургьяр.

Хоржамий итогаша тешал ду демократически режимана тIаэтта хинна кхерам хархархоца кхетабаь хиларе. Цар баьдир демократии паргIатон лорае лаьрхIа халкъ хилар. «Баьда, — белгалдаьккха да хоржамий итогех йолча ПКП ЦК политкомиссе заявлене тIа, — реакцийнай яхилга демократи дIаякхара бола кхерам биэза дIабаьннаб яхилга дац. Къовсам дIахо а лоаттабеш ба».

ХIана мехка эттад чурча политика кхохкадена хьал. Кабинет отставке яхай, хIаьта президент керда премьер хьожавара консультацеш е волаенная. Хоаш ма хиллара, премьер-министр а, цунца цхьана доал деча социал-демократически парте лидер а хинна Ф. Са Карнейру авиационни катастрофе веннав. Рамалью Занеша хIанзе а дIакхайкадаьд «демократически альянса» — аьттехьарча кхаь парте доал деш йолча коалице хержар правительствана керте оттавергва ше аьнна, хIана аьлча, царгa парламенте дукхагIа моттигаш йоладаь.

Цудукха цIено е еаш дац 1974 шера революци хиннечул тIехьагIа Португале правительствана керте оттаргвола 13-гIа вар моллагIа хуле а кабинета политике цIенхаштара хувцамаш хургда аьнна. Iаьдал хьалха а санна аьттехьарча партей бе дусаргда.

Хьадда йолча коммунистий позице, боккхагIболча оппозиционни низа — соципарте политико, юхахержача президентаца хиланза ца а йоалаш хургйолча конфликташа — цу дерригнеша хьагойт хургйолча правительства вахар атта хургдоацилга.

Л. АЛЕКСАНДРОВА,
В. МАТЯШ,
Ю. ЛОПАТИН,
(ТАСС).

Калейдоскоп

ГIАЬЛЕ УВЗАР — ШИННА ЗЕ ДАР

1980 шу, хоаш долча тайпара, Дерригдунен унахцIено лорадра организаце гIаьле увзара дукхьаларча къовсама шу да аьнна кхайкадаь да. Дунен дукхача мехкашка геттара ира латт из проблема. Масала, 115 миллион нах бахача Японе 35 миллион саг за гIаьле озаш, царех 6,4 миллион кхалсаг а йолаш.

Дукха ха йоаккхаш Мидори Наката керте латтача гIаьле озара дукхьаларча японски боламо бехке йир паччахьалкхен тхьамкий корпораци «японций унахцIенонна сов зене дола хьалаш хьадарех», хIаьта унахцIено лораден социальни Iалашони министерство — гIаьленах доала зулам нижа дIа ца довийтарах. Оарц доахаш ба лораш а: тIеххьарча ткъаь шера цу зуламеча оамало цаногаш баь нах 2,5-за дукхагIа хиннаб. Баьгда, тIеххьарча хана гIаьле увш нах кIезигбеннаб мехка. Амма из дукхагIча даькъе унахцIенонна гIаьле зене хилар агIа нийсденна хIама доацаш, тхьамка маьхха дездаларагIа хинна да.

(АПН).

ФО ВIЕХДАЛАРО ДАЬ ХIАМА

ЦIи хаза Кельнски собор, XIII—XVI бIаьшеренашкара готически архитектура памятники города атмосфера промышленносто кхахьютача хIамаша бIехьяр бахьан долаш талха доладеннад. Цар Iоткъам беш бола кхера мел санна оатабала болабеннаб. Из бахьан долаш, тешал ду специ... бIаь зу хьалхачул бархIазза сихагIа талхаш латт собор.

Массеха шу да цу чу болх беш 70 реставратор воалла. Телхача тIошта метта ландсдорфски базальтах даь кореш уттаду цар. Готически зизаш дехи зарна тIа юкъерча бIаьшеренашка уж дийхкача инструментаща, хетартахьа, кхы сихагIа а ца дехнаш: 15 сантиметр дола виза днела, масала, бархI сахьата чуийнна болх бе беза. Хуьца даза витражий бос бола кхагаш а. Цар юкъара майда 10 эзар квадратни метр я. Реставраторашa лорадеш хьадоах уж, цIенду. ХIаьта шоаш чуIолла Аравийски чаккса доагIача шин кхэгана юкъе уттаду. Из болх дукха къахьегам чулоацаш ба: 3 фут дIаьхен 2 фут шерен йола витраж цIенъеш ялх кIира гергта валла.

Лорадара тIеххьача хIамашта тоханаш дара йола ший тайпара лаборатори хиннай Кельнски соборах. Пайдана хургйий хьежача 44 препаратах дукхьал шинь мара хиннац гIишло промышленни предприятий бIехача хIамай воздействех лорае могаргдолаш. Амма уж етташ хилча дукха дукхагIа хургда реставрационни балхашка дIадодар, хIаьта царга из доацаш йиъ миллион марка йода.

(АПН).

ЦХЬАЬ ОКЕАНАЛ ДЕХЬАЯЛАР

56 шу даьнача австралийнана Энн Гаша дагадехар ше цхьа Тайжача океанал дехьаяла. Октябрь беттаьлуш араьлар из ше яьча а кхийнача а городера Сиднейра «Стелла» яхача 9 метр дIаьхача лодка тIа а яIаш. Денал долча путешественницас лерхI Сан-Франциско е Лос-Анжелес яхача Тайжача океана тIарча США эгара йоккхагIа йолча шин городах цхьанахьа кхача.

Энн Гаш хьалха форда тIа яьнна сиг яц. Дахача шера февраль бетта Сиднее юхакхаьчар из 7,5 метр дIаьхача лодкаца дунене го а баьккха. Ши шуи ах шуи лаьцар цу наьнъо. Форда тIара вахар, йоах Энна, дикагIа хет сона лаьттан тIарчул. ХIана аьлча, дукха халонаш а дагадахка хIажаш а да укхаза.

(АПН).

Саратове чакхдаьннад Л-410УВП яхача ши мотор болча турбовинтовой самолета эксплуатационни тохкамаш. Фегарча трассашка лелача «АН-2» яхача самолета меттел лелаш хургья из. Керда машина сахьата 355 километрага кхоачаш сиха лелаш, хьалгIоттачеи Iоховчен хана беш бола никъ лоацбаь хургья, хIаьта из къаьстта лоархIаме да юртацкарча аэродромашта. Самолет хаоттам моллагIча тайпара бале а, дийнахьа а бус а лела йиш йолаш я. Салона чу 15 пассажир хов. Машина хьаьхь СССР-ен ЧССР-ен авиастроителаща цхьана. Советски чехословацкии специалисташа Iилма-тохкама институташта, министерствашта, предприятешта юкъе цхьана Iилма-технически гIулакхаш леладара юкъара программа оттаьй.

Самолет хьаьнй «Лет» яхача Угерске-Градиштерча (ЧССР) заводе. Борта тIа оттаь навигационни прибораш хьаьнй СССР-е.

СУРТА ТIА: «Лет» яхача завода специалисташ советски болхлоацен инженераш цен цхьана керда самолет Iомаеш ба. (Аьрдехьара аьттехьа) авиатехник Е. Долгов, техник Ф. Гайдош (ЧССР), эксплуатационни участка начальник В. Самородов, радиоэлектроник П. Маняк (ЧОСР), инженер А. Пискунов.

Ю. НАБАТОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

МЕХКАРИЙ ДЕШАШ БА

Назрановски № 14 йолча мехкарча городской профессионально-технически училищерча болхлешита хов моллагIча районерча предприяте бехке а шоаш хьалхебаь къагий наха мехкарийн укхаза шоайх нхетаргболга. Хоза хет дукха ха йоаццаш шоай хиина дешархой станокашта хьалхаца латтеш бIаргабайча. Кхы а хозагIа хет уж дика бувцаш хезача.

— Тхона чIоагIа лов, — дувц училища директоро Арапиев Iийсай Юсупа. — оаха кхебаьрий лакха профессиональни говзал хиина а ла Iеш, болхлочун сий лакха доаттадергдола, морально чIоагIа бола, керда ханар хьакхолларгдола боккъонца бола нах царех хулийта.

...ДIалоладенная керда дешара шу. Училище деша керда нах баьхкаб. Цаьш я болхлочун професси караерзаеш ена 59 ккалсаг. Производственни дешара говзанчаша, преподавателаша дIайовзийт училищерв классаш, производственни база, традицеш.

Царех цаI — токарни мастерски. Укхаза кховзтаъа саьта болх бе моттиг я. Нийссача мутIарех латт тIехьарча моделех йола цIена станокаш. Лоаллехарча эдвие чу слесарни мастерски я. Укхаза ткъаь итт сага болх бе моттиг, электричестваца а феца а болх бу тайп-тайпара инструменташ я. Заводе яьчарна уллув яда мехкараша шоай кулгаца хьаь тайп-тайпара приспособленеш. Из дина белгало я. Цу гIулакхо училище деша багIачар кердача техникаца безам болийт, хьалха лаьтачар опытах пайда эца Iомабу, дегIаххувл цар инициатива.

Берригa дешара - кхетаме болх училище чакхбоах шера лаьрхIа оттаьча перспективни планагIа. Цу плана тIа белгалъяьхай общественни дисциплинаш хьехача преподавателаша, комсомольски организаце, училища библиотеко цхьана чакхйоаххоргйола мероприятеш. Торжественни линейка е теоретически конференци яле, тематически сайре е бовлача нахаца вIашагIкхетилга дале, е моллагIа кхыдола гIулакх чакхдоаккхача хана училище деша багIачар новкъостал ду комсомольски организацеца.

— ХIаьта а ала йиш йоар училище деша багIача мехкараш шоаш бечa балха фу-кхул хов авина, динал лакха а йолаш шоашта тIадилла гIулакх чакхдаккхар цар бехктокхам айбецар, эсала дегIаукар цар инициатива. Цу деррига а уйла е оаш хилар тхо, — дIахо дувц Юсупа.

Укхаза шоаш боккъонца бола подагогаш болга хьахьекхар тха къомача специалисташа С. М. Гиреева, М. В. Цороева, Э. И. Арапиевас, С. А. Могушкова. Уж берригаш а городашка Калинине, Орджоникидзе, Ставрополье индустриальни техникумаш яьха ба.

Дешара тIехьарча шера оаха кийчбечар промышленни предприятенна штатни болхлой а болаш болх бу. Царех дукхачар балха хьалхара гIа боаккхаше а шоаш мера дика оамалеш бIаргабийт: къахьегамх тIера хилар, хIамах кхеташ а шоай гIулакх кхоачашде а кийча хилар.

Масала, хургбола токараш Мальсагова Лида, Арапиева Зарема, Касиева Радимхай, Угурчиева Рукъет производственни дешар хьехаш болча С. М. Гиреешек Э. И. Арапиевацеи «Электроинструмент» яхача заводе производственни практика чакхйоаккхаш ба. Дикха я цар къахьегама овсаро, опыт йолча болхлошта нийсса цар болх бу ала йиш я.

Производственни дешара мастераша М. В. Цороева, С. А. Могушкова хьехаш баьраш а «Электроинструмент» заводе балха ба. Уж къахьегама тIера хиларех тарра коллектива бовзаш а безаш а ба.

Къамаьл дувц оаха токараша Л. Мальсагова йиеи, З. Арапиевайиеи. Тха дай а токараш ба. Цар дIалодадаь гIулакх хьалацап дукха училище деша даьхкад тхо, йоах цар. Хала дар хьалхарча бетташка, смена чакхъяьлча кегаш лаар, кулгаш доагар. Из деррига чакхдаьлад. ХIанз, болх чакхбаьлча душенойшка дахача кIаьдвалар фул а хац.

Касиева Радимхани Угурчиева Рукъети валнотехникаца безам болаш ба.

ХIаьта къамаьла дукха тIера йоаца цIенхашта йола Газиева Зарема халхара тIера я. Цун неша, юрта гIишлош хьалъера мастер Добриева Надифа Наьсарерча совхозашка болх бе безам болаш я.

Евлоева Фердовса берригa а лелаьл «Электроинструмент» яхача заводе балха ба. Фердовс ше а токарь хила безам болаш я.

Нийтта, коллектива тайп-тайпарча вахара юкъо йоагIа къоша ноахале. Дукха ха яц уж мехкарий школе деша баьгIа, дешар чакхдалара екзаменашта уж кийчлуш хиина. Тахан болхлочун професси цIенхашта караерзайра тIабийрзаб уж.

Тайп тайпара хурга цар вахара наьйаш. ХIаьта а цар шоай кхел заводапа юкъергъа, аьнка хет, хIана аьлча боккъонца волча болхлочун говзал сага безам тIеоаш йоладаь. Тахан йоккхо йоацача токарни станокашта хьалхашка латтараш кхоана, шоай дай санна, боккъонца бола специалисташ хургба. Царга заводе чIоагIа хьежаш ба.

В. КАМИЕВ.

Андижанера гарибальдиец

«Цхьачалахкен а деррисяча халкъа а цIераIа барцал оал оаха Михайло Александрова патриотиза гойташ фашизмана духьала хьиаре къовсам доттабенца хиларах, къонахчали майрали гойташ Итали мугIарйоаккхача доккхий гIулакхаш карагIдуваларах». 1945 шера хадаь дола из документ дукха ха йоацаш мара кхьачадац адресатага. Из хинна Андижански хлопководства института лихерча математика кафедра вокхагIвола преподаватель А. Мамаджанов. «Михайло Александро — гарибальдийций отрядe со волча хана сона ена хиина партизангий кличка я из», — йоах Мамаджанов Аьхмада.

Миштта нийсвенная узбекий зIамига саг итальянски Сопротивленена юкъе? Аьхмад за а ваь хьалхийнав Андижане гончара дешале. 19 шу даьннача хана, Сийзахь-боккха Даймехка тIом болабелча шиъ лоIамагIа фронте вахав из Эттара хьалха тIем тIа нийсвенная Сталинграда юкъе. Цул тIехьагIа контузап а хиина фашисташта карa вахав, концентрационни лагере нийсвенная.

Карабига тIемахой мрамор йоаккхаш хинача Каррару (Итали) нийсвелча пигара велла партизанех дIаккхета вIашагIехъзавенал Аьхмада. Цига гарибальдийцаш болча вовзаш (нийтта оалаш хинад шоаех итальянски партизанаша) Мамаджанов Аьхмадах Михайло Александро хиннав.

«Партизанашца цхьана дукха шкъ бе бийзаб са, тIемa операцешта юкъе лакъа лаьцал, моастагIчун эшелонаш, тIаьш телхийтад», — дагалувц Мамаджанова.

ТIом йистебаьннаб, саттий цIабаьхкаб.

Мамаджанова лаьрхIад хьехархо хила. Самаркандски университет чакхъяьккхачул тIехьагIа юрта хьехархо хиннав, цул тIехьагIа Андижански пединституте — преподаватель. ТIехьарча тиъаьх шера из болх беш ва хлопководствая институте. А. Мамаджанова тIем тIея къахьегамен даьха толамаш совгIаташца белгалдаьда.

Фашистски Германи эша а яь Котало яьккха 35 шу дузача шера Узбекистанерча гарибальдийца даькъала бийцар «Унита» яхача итальянски коммунистий газетага гIолла Сопротивленега гIолла бола шийх дотта-гIий. Кастта письмо а «Патриота тешал» яха дицлургдоаца документ а кепа теха йола газета номер кхачай цунга. Из дайтадар цунна итальянски партизаний Къаман ассоцианe. Узбекски гарибальдийна цIерагIа дукха письмош ухийт партизански отряде гIолларча пун новкъостaша.

СУРТАШ ТIА: 1. Мамаджанов Аьхмад ший вийий йиIнгаца Ферузаца ший сомий беша.

2. Мамаджанов Аьхмада партизански удостоверени.

Р. АШУРОВА суртащ. ТАСС фотохроника.

Комсомольски юртара атеисташ

Кхузи йоагIача тIехьенна коммунистически кхетам балара чIоагIа лоархIам болаш да атеистически болх дерттIа чакхбоаккхилга.

Цу гIулакха дикка опыт Iоамьй Грозненски района Комсомольски юкъерча шкоде. Столяренко Анна Ивановнас цу шкоде тхьех эрсий мотти литературен. Классе Iомаду «Дайи бераши» яха И. С. Тургенева роман. Романа чертера турпал, книжка автор а санна, боккъонца вола атеист ва. Базарова Iалам — мастерской я, хIаьта саг — цу чу къахьегаш вола балхахо, из юстара а ваьна бIарахьежаш латтац.

Базарова уйлаш дешархошна дIаккхачийта гIерт Анна Ивановна. Школе ладархой биографеш Iомаеча хана хьехархочо дувц вахарах, Iаламах царна фу хеташ хиннад. Базаров, масала, дийн, из миччa бесса бале а, духьала ва. Нийтта литературни произведенеш, масалаш а кхуллаш, дешархошта атеистически кхетам лу хьехархочо.

Дешархошта атеистически кхетам балара кхы вIезагIа лоархIам болаш яц школашка ю тайп-тайпара экскурсеш. Масала, мархий бетта хьунагIа экскурсе дала бераш мецлу. Мархий бутт бар яхаш юха а ца гIерташ,» бераша хийцца хIама дуъ.

Классин сахьаташ долча хана Анна Ивановнас дувц берашта советски саго космос миштa караерзаю, космоса турпалех. Берашца цхьана кинотеатрашка, музейшка, шире ух.

Ший балха тIа хьехархочо дикка пайда эц «Атеиста календарах». Новбрь бетта географи-хьехаш йолча Слижевская Вера Семеновнаца цхьана «Дин къамашта юкъера гIулакх» яха тема йола лекци йийшар. Цо белгалабаьккхар кхыча къамех йола саг йоалларан дIаяхийтаран дихьала болга, но къамашта юкъера барт тоабара духьале елга, кхыча къамашца гIулакх леладелга цо дехкаш хилар.

А. И. Столяренкос кхетама болх бу нах бахача моттигашка, «Советская Россия» яхача колхоза производственни участкашка.

Юрта дика йовзаш я из. Укхаза Анна Ивановна яха я цо болх бу а 16 шу даьннад. Къаьстта дукха болх бу педагога кхалнаха юкъе, из юртарча кхалнаьха совета председатель я. Дезалашта юкъе барт нигIа хилча Столяренко йолча хатта боагIа. Наьха балага ладувгIа, царна хьехар ле хов цунна. Масала, Тайсумовгlар дезала барт нигIар. Марем сесагон къаста лаьрхIар. Из нийтта чакхдала мегаш дар ший хаинахьа вахар, дика довзаш йола Анна Ивановна оарцагIъаьнаецаре. Педагога хайра шакхе тодае, цар лелалдер пайдана гIулакх довцилга дIахайта.

Атеистически балхах дикка пайда боал хIаравнеца къаьстта беседаш еш хилча. Укхаза аьнна хIара доаш дег чу дуж, дикa ца лугу дага латт.

Анна Ивановнас дика дезал кьалнхебаьб. ВоI фотограф ва. ЙоI — Наталья Николаевна — юххьанцарча классашка хьехаш я.

Цо Тульски пединститут йистеяьккхай. Цигача дешаш яр вий мехкара кхы а йохь йоI. Цхьана буьшаш-гIоатташ хиина мехкарий шоайла тIера бар. Цаьтара Наталья Николаевнас Iомабир кохчий мотт. Из чIоагIа чакхьабалар цунна юххьанцарча классашка деша дагIача кохчий берашта хьеха йолаеча. Юртарча наха а дукха ела безаме йола къона хьехархо.

Дешархошта коммунистически кхетам луча хьинаре къахьег нeмиий мотт хьехача Хугаева Зоя Михайловнас, Рогова Светлана Васильевнас, нааьна мотт хьехача Махмаев Жамалдина, Халидов Салмана. Классе а бовзаш беча балха организатора Дениев Висита, кхычар. Масала, ваьна меттала С. Балусва язъяьча «ПаьтIамат» яхача пьеса тIа, М. Сельмурзаева «Хьакъал дола Халид» яхача произведеме тIа буэц цIаьрмата моллаш. цар цIена боаца вахара наикъ. Цар оамалаш гуча а йоахаш, дика дувцар дош доацилга бераша дIахойт хьехархоша.

Ниттa школе болх беш я «Къона атеист» яха кружок. Цунна кулгалду истори хьехаш йолча Мужухоева Мариа Абдулаевнас. Исторе кабинете я къонача атеиста уголок.

М. ГАДАЕВ.

Ловзаш ба дикагIбола шахматисташ

Республиканский шахматни клубе чакхйоаккхаш я мIаьча наха юкъе шахматех ловзара яхь. Чемпиона цIи яккха цига къовсавенна ва 12 шахматист. Царна юкъе — СССР спорта мастераш В. Дорошкевич, Г. Мовшович, мастералла кандидаташ Н. Мелькумин, О. Шмойлов, С. Кастарнов, В. Мостовой. Царел совгIа цу яхье дакъа лоацаш ва дах хьалхара разрядни.

Хьалхарча туре массанена сакъердаме дар цу туннире эттера зIамагIа волча шахматистаца. Йоккхача АтагIерча барайтта шу даьннача хьалхарча разриднинаца Р. Яндарбиевца В. Дорошкевича хиина вIашагIкхетар. Матч дIайолалучшие мастера гIелот а даьнна дIаяххийтар пиш вешна. Цхьабакъда, къонача шахматиста хIаьш котало йоаккхартъя аьнна хийттача хана, майрра ца ловзаш, цхьацца тIалаташ дуваьйтащ, из толам дIачIоагIбе магаэвар.

Из ловзар чакхдаьлар царех цхьаккха кот а ца воалаш Ниттa, цхьаккха кот ца воалаш чакхдьлар Г. Мовшович Н. Мелькумкниеи, Г. Пашаевиеи А. Комаровиеи юкъе хиина вIашагIкхетараш а. Город Грозне чемпиона Р. Алимова эшавир В. Манукян. С. Кастарновиек Х.-М. Ошаевиеи юкъе хиина ловзар чакх ца доалаш диеад.

ШоллагIча туре Г. Мовшовичо эшавир Р. Алимов, В. Дорошкевичa — В. Манукян. Цхьаккха кот ца воалаш дIакъаьстар Х.-М. Ошаев — О. Шмойлов, Р. Яндарбиев — С. Кастарнов, В. Мостовой — Г. Пашаев, А. Комаров — Н. Мелькумин — хиина вIашагIкхетараш хIанз а нъастанза да.

Шин тур чакхъяьнначул тIехьагIа 1,5 очко а йолаш хьалха ба В. Дорошкевичи Г. Мовшовичи.

А. ХАИТ,
СССР спорта мастер.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

16 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — IуйранагIа гимнастика.
9.05 — Мультфильм.
9.30 — «Нах санна вола саг». Телевизионни спектакль.
10.35 — «Карагна» яхача Москвоски наччальнакхое культура института фольклорни ансамбла концерт.
11.55 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Телевизионни документальни фильм.
15.20 — «Хьамсара Iалам».
15.45 — «Из дар са дег чу ... дар». Телевизионни фильм.
16.50 — «Россе арараьрча политика ...» Академика А. Л. Нарочницкийга ... интервью.
17.10 — Кинозарисовка.
17.30 — «Къахьегама сийлен байракх лелаераш».
17.55 — «Известе» газета приз доккхара хоккеи йола Дунен къовсамашта юкъера хьаьн. ЧССР сборни — Швеце сборни. 3 период.
18.10 — «Iилмий вахар».
18.45 — «Известе» газета приз доккхара хоккеи бала ... СССР сборни — Финляндe сборни. Перерыве «Тахан дунен тIа». Информационни выпуск.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Театри ...».
22.40 — «Тахан — дунен тIа». Информационни выпуск.

9.05 — «Къонача спортсмена боккха арена».
9.35 — «Гамэ». Художественни фильм.
11.00 — Дунен ... юкъерча конкурса лауреата М. Плетнева дIалоаш Чайковске произведенеш.
11.35 — Кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — «Октябрера вIира». Телевизионни документальни фильм.
15.15 — «Хьехамча». Телевизионни журнал.
15.45 — «Эрсий къамаьл».
16.15 — «Юкъейистхила, журналисташ!»
16.45 — С. Прокофьев. «Золушки» балетера сценаш.
16.55 — «Кубански сурташ». Телевизионни документальни фильм.
18.00 — «Оаха хьалъю БАМ». 2 передача.
18.30 — Сакъердаме мотташ.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — КПСС XXVI съезда ... Молдавски ССР телевидене программа. Молдаве Компарте ЦК хьалхарча секретаря И. И. Бодюла къамаьл. «ДегIаяхара ...». Телевизионни документальни фильма премьера. Искусстви мастерий концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — Останкино концертни студе ... И. Грибовски ...
23.05 — «Тахан дунен тIа». Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.05 — «Шахматни школа».
8.30; 9.35 — Советски ... боккъоний дарл. 8 класс.
9.05 — Эрсий мотт.
10.05 — «Французий къамаьл».
10.35; 11.35 — Физика. 10 класс.
11.05 — ПТУ дешархошта. ... лехинана.
12.05 — Iилман - популярни фильм.
12.15 — Студенташта - заочникашта. Лекцера математика. 3 курс.
12.30 — Политэкономи.
14.15 — Подготовительни отделени ладувгIархошта. Математика.
14.45 — Н. В. Гоголь. «Ревизор».
15.30 — Психологе - педагогически хьехара дарл.

8.00 — Передачий программа.
8.05 — «Шовна, дай-иеций!».
8.35 — Революционни плакат.
9.05 — И. С. Тургенев. Вахара, кхоллама ...
9.50 — «СибарегIера нефрит». Iилман - популярни фильм.
10.05 — Немций мотт.
10.35; 11.30 — Истори. 8 класс.
11.05 — ПТУ дешархошта. Юкъара биологи.
12.05 — Студенташта - заочникашта. Физика. 3 курс.
13.20 — Философи.
14.05 — Подготовительни отделени ладувгIархошта.
14.35 — Хьа ленински библиотека.
15.05 — Хьехархочо — музыка урок. 2 класс.
16.30 — Яхьарчо - гражданин. М. Мамакаев ... 70 шу дизарх (нохчий меттала).
... — «Нохч - ГIалгIайчу гIолла».
... — «Дуне хаьхьашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
18.45 — «10-ча пятилетке экономика дегIаяхар» (нохчий меттала).
19.00 — Мультфильм.
19.10 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла».
19.30 — «Служебни роман». Художественни фильм, 1 сери.
21.00 — Л. Бетховен. Соната.
21.40 — «Советски Союза ...». Художественни фильм.

... — Съезда хьалхара трибуна. «Залам лоркхар кхоачен уйла ...».
19.35 — Хоамаш-реклама.
20.00 — «Бийса ... хилча шун, бераш!».
20.15 — Трамплина тIера ... Сезон хьалхар.
21.00 — П. И. Чайковский. № 2 бола квартет. ДIалоех Шостаковича цIерагIча квартето.
21.40 — «Никитин Афанасий». Художественни фильм. 1 сери. «Нойн Санкор», «Мосфильм» ... киностудей цхьана бах болх.

17 ДЕКАБРЬ

I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — IуйранагIа гимнастика.

ЦХЬАНА ЛЕЛАДУ БЕРКАТЕ ГIУЛАКХАШ

Москве хилар гIишлон фирмай советско - шведски симпозиум. Цунна юкъе дакъа лаьцар вай мехкарча тайп - тайпарча городашкарча 150 совгIа йолча гIишлон организацеи шведски кхаь фирмаи.

Симпозиуме опыт дIа-юха ийзар, технически кердадараш дайзар. Дийцар «Мелтавай» яхача лоа дошадеча шведски системах СССР-е пайда эцара цхьана оттаю проект кийчъерца дувзаденна дешаш. Из система дукхача мехкашка пайда эцаш я. Цо новкъостал ду Iан заманахь тротуараш, лаьттан кIалхара наькъаш, эстакадаш, йоккхий мухаленаш йола наькъа участкаш екъа лоаттара.

Цу тайпара цхьана леладеча гIулакхех хьахийнар, масала физически культура ВНИИ лйгача атлетика комплекс я. Укх шера нийтта хьалъаь аькхай «Спорт» яхача гостиница йIоахьеш йолча тротуарий, эстакадий, лагIай лаьттан кIалхарча наькъа участкай комплекс. Из а вож а объект Олимпиада-80 кийчлуча хана хьалъаьа я.

Татьяна ПЫНИНА, АПН корреспондент.

ЕРЕВАНЕ МЕТРО ХЬАЛЪЮ

Еревано улицаш тIарча гонахьа карташ яьча участкашка хьалтеха довчк ше caI маре доаца алап «М» тIалатта планаташ. Цар хьахьокх кастта Армене столице ший метро хургйолга.

Еревански метрополитенa эттара хьалхара аргIа 12 километр йIаьха я. Цун трасса чакхъяргья города центре гIолла, цо вIашагIхоттаргья къулбаседера пах баха районаш Еревана къулбехьарча дукхa промышленни предприятеш волча даькъаца. Мел чогар деш да еревански метро сапаргIата в хоза а хилийтара.

ОГАНЕСЯН Георг, АПН корреспондент.

Транспорти цун проблемаши

АЭРОФЛОТ — ДУНЕН ТIА ЙОККХАГIЙОЛА АВИАКОМПАНИ

Аэрофлот — вай мехка цаI йолча транспортни система лоархIамегIа дола цхьа дакъа. Пассажираш дIа-са кхувлара фецарча транспорто шоллагIа моттиг дIалоац (машиннаькъацара яр дIаяьлча). Феца цахаддаш бувзам болаш я вай мехка 3600 городи нах баха моттиги. ХIаьта авиационни трассай деррига дIоахал миллион километрага дIакхоач. Аэрофлото гIулакх деш ва вай мехка бахачарех хIара кхоалагIа вола саг. Чурча линешка авиационни тарифаш дунен тIа эттара лохагIа яраш я. цудухьа нах гаьнна дIа-са баха безаш хилча авиацена дукхагIа раьза хул. Москвaнеи Петропавловск - Камчатсканеи Якутсканеи Магаданаи юкъерча авиамаршруташка, масала, самолет мара кхы тайпа цхьаккха транспорт лелац.

Халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошка а болх беча шерра пайда эц авиацех. БIаь совгIа моттиг я боахама, тохкамаш деча кхыча гIулакхашта авиаци эпаш. Юрта боахамс авиацех пайда эцара вай мохк дунен тIа эттара хьалха латт. ХIара шера самолеташеи вертолеташеи фецарча авиационно - химически методашца 90 миллион гектар йолча кхаьта, сомий бешамашта, комсашта моллаш тох. «ЗIамигача» авиаце деррига хIана дац аьнна балхаш ду среднеазиатски республикашка боамбена дефолиаци еш, лораю 700 миллион совгIча гектара тIара хьунаш. Санитарни служба гIулакхa шера 100 эзарза хьалгIоттт самолеташи вертолеташи.

СибарегIе, Гаьнара Малхбоале, Гаьнара Къулбаседе кархерзаеча хьинаре дакъа лоац Аэрофлото. Цкъарчоа цо чIоагIа новкъостал дир Тюменски областе мехкдаьтта - газови комплекс хьалъеш хиинача гIишлонхошта. Байкало - Амурски магистраль йоллача районашка мел чоалхане Iалама - климатически хьалаш дале а, авиаторашa дикка кхоачаиду гIишлонхошa икашта тIадехка гIулакхаш. БАМа трассе тIаккхача эттара халагIа йолча моттигашка феца хьатIаккхухь оборудовани, техника, тайп-тайпара материалаш, кхача, почта, дукха кхыдар.

Аэрофлота ший тайпара йола белгало — сихха техническе хувцамаш делга. ХIанз комфортабельни йолча, сиха лелача Ил-62, ТУ-154, ТУ-134 яхача реактивни самолеташа авиаце дIа-са кхувлача моваьех 70 процент дIалоац. Кастта болх бе йолалургья цхьаькха а керда лайнер — ЯК-42. Цо цхьан сахьата 850 километр нинъ а беш 120 саг кхувларга, из леларгъв гаьна йоацача линешка.

Дукха пассажираш а болаш, феца дукха самолеташ леле езача наькъашка лелаевья ИЛ-86 яха аэробус. Цо цкъа вуташ 350 пассажир вугаргва. Самолете чу даргIата, сийрда кхо салоп. ХIаране шийший тайпара кийчъяь интерьер я. Дукха ха ялалехьа ИЛ-86 араяргья Москванеи, Крымеи, Кавказеи курорташта юкъерча рейсашка.

Керда техника кхоач моттигера фецара линеш салача а. Ше дика йолча хьахайтад ЯК-40 яхача реактивни самолето. Кастта араяргья 15 сага лаьрхIа АН-28. 17 моттиг йола Л-410 яха микроаэробусаш, уж хьаьй Экономически ВIашагIе дара гомашка Чехословаке авиаконструктораша.

ТIехьарча шерашка кердача техникава эксплуатаци яра а наха дерттIа гIулакх дара а хилaнза яргйоаца иттaш аэровокзалаш, отелаш, антараш, кхыйола объекташ хьалъьй. Гиттара сиха кердаюол СибарегIеи, Гаьнарча Къулбаседеи, Гаьнарча Малхбоалеи районашкара аэропорташ.

Технически прогресс хоалу фецара транспорт лелаеча а. Эттара кердагIа йолча автоматизированни системаша информаци гул а яь, цунна обработка яра долча халача а чоалханеча а балхех мукъабовлийт операторaш. авиацена кулналдела белгала тоаду.

Самолеташ гIоаттача а йоховцача а хана эпаш йола радиосвето технически средстваш дIахо кхы а уттаеш я. Цар вIашагIехьдоаккх хаоттам миччa бесса бале а самолеташ гIуттилга, аэропорташ массе я хана болх бу. цунга хьежна, пассажираш гIулакх дара культура а дикка лахьлу.

Автоматизированни системех шерра пайда эц авиабилеташи дохкача а царна регистраци еча а, багаж дIайтахийтача, тайп-тайпара информаци луча. Москверча фецарча бувзама перттерча агентства йолча «Сирена» яхача автоматизированни системо вIашагIехьдоаккх авиабилет массехк секунд ялалехьа хьаязде. Дукха ха ялалехьа цун кагаметта дIаоттаргья кхы а дикагIа а сихагIа а болх беш йола АСУ-3.

Аэрофлот, хоаш ма хиллара, олимпийски официальни перевозчик яр. Олимпийски городашкара аэропорташ модернизаци яь яр. Масала, Москве Шереметьеве болх бе йолаелар сахьата 2100 саг дIа-са вахийта торо йола керде аэровокзальни комплекс. Укхаза отталий хIанзара технологически оборудовани. хIанзарча авиасервиса мел эшар да. Ший архитектурни сибате къаман а хIанзара а традицеш а йолаш. ше морг кхы йоацаш аэровокзал яьй Таллинески аэропорте. Кердадар вIезига юкъедехадад Ленинградерча, Минскерча, Киеверча аэропорташка а.

ЦхьайтталагIча пятилетке йолча граждански авиацие планашка къаьстта тергам тIабоххийт фецарча транспортаца мовхьаш дIа-са кхухьилга дIахо дегIадоаладара, эттара хьалха гаьна а тIаккхача хала а кхача районашка а кхухьаш.

Анатолий ТРОШИН, «Гражданская авиация» яхача журнала перттера редактор. (АПН).

РАДИО

16 ДЕКАБРЬ

6.40 — Хьалха латтараш» (гIалгIай меттала).
6.50 — Хоамаш (гIалгIай меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.33 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Ашараш (гIалгIай меттала).
8.25 — Хоамаш.
8.30 — Юкъера а парте XXVI съездага йола КПСС ЦК проект. «Са пятилетка». Къамаьл деш ва Социалистически Къахьегама Турпал Ш. Хазанов (нохчий меттала).
8.45 — «Империализм идеологически диверсия». Беседа (эрсий меттала).
9.15 — «Парте планаш — халкъа планаш». Беседа (гIалгIай меттала).
9.30 — «Къона заманхо» (гIалгIай меттала).
17.15 — Передачий программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.18 — «Дог цIена кхетам балар». Беседа (нохчий меттала).
17.31 — «Йоана, юрта боахама къахьегамхой!». Концерт (гIалгIай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

17 ДЕКАБРЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — «Парте экономически стратеге лакхара лехкар — халкъий хьал-торо тодар» да» (эрсий меттала).
8.40 — «Халн наа республика заслуженный артиста Магомедов Султана» (нохчий меттала).
8.15 — «Дунен хаьхьашта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
8.30 — «БартгIайнача дезале». Радиовыпуск (эрсий меттала).
9.50 — Ашараш.
10.00 — Передачий программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
10.05 — РадиоладувгIархой заказаш отталу концерт (эрсий меттала).
16.40 — Парте XXVI съезда — ла ма доагIара наькъдаларе! «ХIара ди — ударни!» (гIалгIай меттала).
18.45 — «ДегIаяхара дагIахь» (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Хоамаш.

Хоттам

Тахан республике гIоллеи Грознеи хувцалуш моркаш а йолаш, йоачан а йоацаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 3—8, Грозне 6—8 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана моркаш а йолаш йоачан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доалаш, ша билла а йолаш, тайп-тайпарча сагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана 0—5 градус шелали, дийнахьа 2—7 градус йIовхали йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-08; редактора заместителе — 9-24-03; бехктоккхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехьаш — 9-24-07; корректорски — 2-88-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 9-24-08; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-88-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00391. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92.
Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5823.